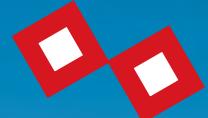

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE 103

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

2

VELJAČA
2011

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izšao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Pretplata i informacije

Ured Hrvatskoga planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@plsavez.hr
<http://www.plsavez.hr>

Uredništvo

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@plsavez.hr

Grafička priprema

Urednik d.o.o., Zagreb

Tisk

Ekološki glasnik d.o.o.
Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tražilica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://h.p.p.l.s.a.v.e.z.h.r>

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskog planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
Palmotićeva 27
10000 Zagreb
e-mail: caplar@plsavez.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Damir Bajs
Darko Berljak
Vlado Božić
Faruk Islamović
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Branko Meštrić
Krunoslav Milas
prof. dr. Željko Poljak
Vanja Radovanović
Robert Smolec

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Pretplata

Godišnja pretplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza broj 2360000-1101495742, pri čemu na uplatnici ili obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, mora biti upisan Vaš pretplatnički broj.

Godišnja pretplata za inozemstvo

iznosi **35 eura**, a uplaćuje se na račun SWIFT: ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na pretplatnički broj. IBAN za uplate iz inozemstva jest HR4123600001101495742.

Cijena pojedinačnog primjerka je 15 kuna (+ poština).

Vaš pretplatnički broj

otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnicu za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnici možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se pretplatiti

Zainteresirani za pretplatu na časopis trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@plsavez.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Pretplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi pretplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Pretplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini svim pretplatnicima šalje uplatnica za pretplatu.

48 Zašto volim Papuk**54** Velika Bjelica kod Kuželja**58** Hrvatski planinari na Durmitoru**68** Veličanstveni Grossglockner

Sadržaj

Članci

- 48** Zašto volim Papuk
Nada Banović
- 52** Stara vrata na Baškim Oštarijama
Vlado Prpić
- 54** Velika Bjelica kod Kuželja
Damir Bajs
- 57** Pripovijest o poskoku na Metli
Berislav Banek
- 58** Hrvatski planinari na Durmitoru
Željko Poljak
- 66** Planinarska foto-izložbariječkog PD-a »Kamenjak«
- 68** Veličanstveni Grossglockner
Boris Pavelić
- 72** Austrijske Alpe za početnike:
Raxalpe i Schneeberg
Vanja Radovanović
- 73** **77** Princ velebitski
Ivan Hapač

Info

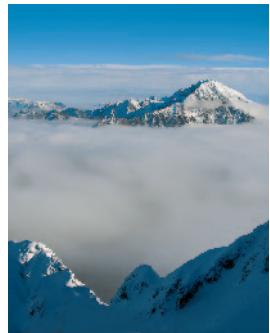
- 80** Debelo brdo na Mosoru
- 82** Ludbreška planinarska obilaznica
- 82** Planinarski dom Klek
- 83** www.hpd-japetic.hr
- 83** Umberto Girometta - otac planinarstva u Dalmaciji
- 83** Vremeplov

Tema broja

Planinarenje u austrijskim Alpama

Naslovnica

Storžić u zimskom ruhu,
foto: Boris Pavelić

Rubrike

- 84** **Nova izdanja:** Atlas špiljskih tipskih lokaliteta faune RH., Zidni kalendar HPS-a za 2011. doživio tri izdanja!
- 85** **Vijesti:** Međunarodni dan planina obilježen izletom na Papuk, Obilježena 60. obljetnica PD-a »Opatija, **HPS na Trofeju snježne kraljice**, Druženje u Kurtegića dolcu, HPD »Kamenar« u novim prostorima, Novosti iz Planinarskog saveza Šibensko-kninske županije
- 87** **Kalendar akcija**

Nada Banović, Požega

Zašto volim Papuk

Kada dođe prava, snježna, bijela zima, nama slavonskim planinarima najdraže je krenuti u Papuk. Požežani, Našičani, Orahovčani, Slatinci, Osječani, Vinkovčani, svi mi dođemo u planinu, svatko sa svoje strane, a njome krstarimo i uživamo zajedno. Mi Požežani najradije ćemo poći preko Velike u Duboku, dolinu potoka Dubočanke, pa odатle preko Jezerca na Nevoljaš, Jankovac, Češljakovački vis ili Trišnjicu. Kada je snijeg dubok i živa u toploj mjeru debelo ispod ništice, naša su najomiljenija zimska odredišta tri planinarske kućice u kojima se nakon tri sata hoda može stati, naložiti vatra u peći, malo se ugrijati i prikupiti snage za povratak iz snježne planine. To su planinarska skloništa Trišnjica, Mališčak i HGSS-ova kućica na Nevoljašu.

Posljednjih godina imamo sreće uživati u dubokim snjegovima na Papuku. Krenemo tako od veličkih bazena makadamskom cestom prema starom kamenolomu Tisici i odatle desno u brdo na Tisovačku kosu. Na njoj nema šume pa se za vedra vremena pruža prekrasan vidik na cijeli središnji Papuk. Ne znaš jesu li ljepši Papuk, Ivačka glava, Nevoljaš i Mališčak na sjeverozapadu ili Češljakovački vis na istoku i ispod njega ravnica Požeške kotline. Stajao bi tu čovjek satima i divio se vidiku da vjetar nije tako oštar i hladan. I grmlje je upravo ovdje uvijek okićeno najljepšim injem.

Dalje kročimo šumom do Ćifutskog bunara, gdje je snijeg uvijek visok, pa na Češljakovački vis, najistočniji vrh središnjeg dijela Papuka. Ljeti rado nastavimo i dalje prema sjeveroistoku, na Kolac, pa na Rust, nama drage vrhove do kojih ne vode markacije i na kojima nikada nema mnogo posjetitelja.

Moja je omiljena papučka tura s Taborišta na Turjak pa na Mališčak, a odanle na Ivačku glavu. Koje god godišnje doba bilo, taj mi je put uvijek osobito drag. U proljeće su Turjak, Pliš i Mališčak prepuni božanstveno rascvjetalih zaštićenih biljnih vrsta. Tu je, između ostaloga, i stanište modre sase (*Pulsatilla grandis*) koja svakoga općinjava svojom ljepotom. Ljeti su livade Turjaka ružičaste od majčine dušice. Put naizmjence vodi hrastovom šumom, livadama i kamenjarom do vrha Mališčaka. Za dalnjih desetak minuta hoda šumom stiže se do »balkona« i planinarskog skloništa »Mališčak«.

Na »balkonu« Mališčaka sve se brige lako zaboravljuju. Tu si usred Papuka i samo njega gledaš, a cijeli je pred tobom. Ništa ti ne smeta, tu se ne može doći vozilom, tu ništa ne remeti mir. Stojiš tako na stijeni »balkona« i gledaš Ivačku glavu, svjetlucavo srebrno-bijelu, i misliš na trenutak, ma neću, daleko je, tko zna kolik je snijeg do nje, a odmah znaš da te troje primisli neće zaustaviti, da ćeš poći kako god bilo i zasigurno doći do nje.

GORAN SALETTO

Mislim da dijelim mišljenje većine slavonskih planinara – da je Papuk najzanimljivija slavonska planina, osobito njegov središnji dio. Na Papuk nam nikada nije teško poći, tu uvijek nešto novo nađemo i s njega se uvijek vraćamo kući zadovoljni i puni dojmova

Na Mališčaku je sada novo planinarsko sklonište, otvoreno u svibnju 2010. To je najljepša planinarska kuća u Požeškom gorju, rad vrijednih ruku veličkih planinara koji su dokazali da su vrsni građevinari i savršeno vrijedni ljudi.

Kad u skloništu na Mališčaku odahneš i pregledaš Papuk, spusiš se lagano na šumski put pa njime nastaviš do Orahovih voda. Izvori okovani srebrnim ledom lijepi su i kad voda ne teče. A kad za vrućega i suhog ljeta svi papučki izvori presuše, ovdje ima vode i tu je najhladnija. I tu se kratko odmoriš pa nastaviš dalje uzbrdo na prvi vršak, a zatim i na glavni vrh Ivačke glave. Na završnom dijelu puta prema vrhu snijeg je uvijek visok. S Ivačke glave za vedra vremena vidik seže u beskraj, ali samo u sjevernom smjeru. Južna se, požeška strana, ne vidi od šume. Pred tobom se u bijelom, svjetlucavom ruhu, kao u krvnu polarne lisice, pružila Podravina, a iza nje još sjevernije ravna Mađarska. Vide se i Mecsek i Harsány, mala ali zanimljiva mađarska brda na koja mi Slavonci ponekad odemo. Gledao bi i satima uživao u sedefastobijeloj panonskoj ravnici da nije oštra

sjeverca i kratkoga zimskog dana koji te tjera krenuti.

Da je ljeto, ne bismo natrag istim putom, ali zimi, kad je dan kratak a snijeg visok, najbolje se vratiti putom kojim smo i došli; inače bi valjalo priti snijeg na drugom putu i noću stići u Veliku. Ljeti bismo se možda spustili na Andinu kolibu i odatle preko Nevoljaša pa Kovačevim grebenom siši preko Lapjaka i Veličkoga grada u Veliku.

I dok tako, vraćajući se po tragovima kojima si prošao, polako prilaziš vrhu Mališčaka, onaj nemirni planinarski duh ne da ti desno na zapad, na Turjak, već ravno na jug – na Pliš. Mora se promijeniti barem posljednja dionica puta, da ne bude ista.

Nevoljaš mi je jedno od najdražih planinarskih odredišta, posebno zimi kada su borovi na grebenu Nevoljaša i božikovina kraj kućice obučeni u snježno ruho. Najljepše je ići od Veličkoga starog grada na Lapjak pa Kovačevim grebenom na Nevoljaš. Može se i iz Duboke na Jezerce pa na Nevoljaš, ili s Andine kolibe, no ljepše je preko Lapjaka. Tu se zimi za dubokih snjegova sasta-

Zaledeni slap Skakavac

nemo u većem broju na sanjkanju po nekadašnjoj skijaškoj stazi koja se više ne održava. Nekad su se na skijalištima na Nevoljašu i Jankovcu održavaла slavonska skijaška natjecanja. Danas je ostalo samo lijepo sjećanje na sportska djetinjstva i na mladost, kada smo uživali u snijegu u svom zavičaju. U donjem dijelu HGSS-ove kućice stalno je otvoreno planinarsko sklonište u kome su peć, stol i klupe i gdje je zimi ugodno ugrijati se i odmoriti za povratak.

Ne možeš govoriti o Papuku, a ne spomenuti Jankovac. To je odredište na kojemu se često odmaramo i uživamo na pola svoga zacrtanog puta. Nemoguće je utvrditi u koje je godišnje doba Jankovac ljepši, jer koje god doba bilo, tu se planinarsko srce uvijek dobro osjeća. Za one koji se do Jankovca voze, tu je kružna poučna staza koja se laganom šetnjom može obići za dva sata. Slap Skakavac čaroban je u proljeće kad je prebogat vodom, ali i zimi kad je cijeli zaleden. Javna ustanova Park prirode Papuk uredila je oko slapa prekrasnu stazu s mostovima od prirodnih materijala. Zanimljivo je posjetiti i grobnicu grofa Jankovića u stijeni, Maksimovu špilju, ali i jankovačko staklarsko groblje. Za nas planinare, koji ćemo Jankovcu najradije prići s Ivačke glave i Sokolina i koji sva zanimljiva odredišta na Jankovcu dobro pozajemo, bit će veselje opustiti se na osunčanoj

livadi kraj jezera prije povratka u Veliku Požeškim putom, Mrcinom preko Tromedě ili već nekim trećim putom.

Na Jankovac smo godinama na samu Novu godinu tradicionalno išli ujutro – bio je to naš novogodišnji izlet nakon neprospavane noći. No, prije četiri godine, kada smo drugu godinu za redom »poljubili« zaključana vrata, ta se požeška planinarska tradicija preselila na planinarsku kućicu »Trišnjica«, gdje vrata planinaru nisu zaključana.

U središnjem Papuku valja još spomenuti izvor Veličanke, koji je također primamljivo planinarsko odredište. Planinarski put prema njemu vodi od kamenoloma usporedo s cestom za Jankovac, dolinom potoka Veličanke do samog izvora. Danas, dvadesetak godina nakon kaptiranja izvora, to je mjesto još uvijek lijepo, no nedostaje najvažnija karika u lancu – voda. Tu su u hladu stoljetne šume stol i klupe koje su planinari napravili nekada davno, tu je ogromno kamenje preko kojega je nekada vrla i hučala voda, a kraj kojega danas samo kleknemo i slušamo šum negdje u dubini.

Ipak, od svih papučkih putova najdraži mi je onaj od doma »Lapjak« na Topličku glavu, pa na Kanišku i do Češljakovačkog visa. Dalje nastavim Slavonskim planinarskim putom na Bazovu

NADA BANOVIĆ

Križ na Tauberovim stijenama

GORDAN JERKIC

Zima u Dubočanki, dolini potoka Duboke

glavu, pa na Klokočicu i Javor. S Javora je vidik lijep jer nema šume, tu je uvijek moje mjesto za odmor na suncu, tu se sastaju Papuk i Krndija, neću reći da je tu međa, jer priroda nema granica, a i naši domaći pod planinom uvijek se spore gdje završava Papuk, a počinje Krndija. S Javora nastavim na Tromedu, gdje se planinarski putovi križaju, a odatle na Kapovac, najviši vrh Krndije, i s njega na prijevoj ceste Kutjevo – Orahovica ili nazad na Tromedu pa preko Lipe u Kutjevo. S puta za Kutjevo desno se odvaja put za vidikovac Rogin kamen. To je mjesto s najljepšim mogućim vidicima: vidi se cijela Zlatna dolina, sa svih strana okružena gorjem. Tu bi sjedeći na kamenoj klupi satima mogao upijati ljepotu na sve strane. Tu se, nadahnuti vidikom, Tadijanovićevi stihovi »Kada u rumene zore ili u jasna jutra prolazim poljima rosnim, gdje mlad vjetar njiše teške klasove visokog žutog žita« sami recitiraju. Slavonski su pjesnici živjeli svoje pjesme, pogledom upijali i pjevali ih. Njihov je Parnas bio zavičaj u kome su živjeli.

Posebne ljepote krije i područje zapadno od vrha Papuka. Zapadni Papuk nije ništa manje lijep od središnjega i istočnoga, samo što ga mi Požežani manje obilazimo. Na žalost, u području zapadno od vrha Papuka pa do Zvečeva, gdje je bilo ratnih djelovanja, ostali su tragovi rata pa se treba kretati isključivo Slavonskim planinarskim putom, koji

je uredno markiran i vodi sigurnom trasom. Za uspon na Točak, lijep vrh s vidikovcem starim pedesetak godina, treba svakako imati vodiča. U tom dijelu treba vidjeti i Kamengrad, zanimljivu srednjovjekovnu gradinu jugozapadno od vrha Papuka te geološko nalazište Rupnicu. Rupnica je poznata po stupastom lučenju vulkanskih stijena, a lako je dostupna cestom Zvečevo – Voćin. Tu su također dva hrasta starija od 500 godina, tu su Sekulinačke šume i prašume i najljepši gorski potoci, s kaskadama koje se ne susreću često (Vražji mlin).

S vrha Papuka nastavite Slavonskim planinarskim putom na Lom, pa na Zvečevo, a odatle na Djedovicu, s koje prema zapadu vodi planinarski put na Ljutoč, pa s njega na Crni vrh, na kojem je planinarsko sklonište (metalni kontejner). Zatim Dujanovom kosom na Vrani kamen pa na Petrov vrh, gdje je lijep i drag planinarski dom daruvarskih planinara i skijaška staza s vučnicom, i gdje zimi možete uživati u skijanju.

Mislim da dijelim mišljenje većine slavonskih planinara – da je Papuk najzanimljivija slavonska planina, osobito njegov središnji dio. Na Papuk nam nikada nije teško poći, tu uvijek nešto novo nađemo i s njega se uvijek vraćamo kući zadovoljni i puni dojmova.

Stara vrata

Lako je pretpostaviti da su prvi putovi preko Velebita vodili preko Oštarijske visoravni koja se nalazi na dodiru dviju orografskih cjelina – srednjeg i južnog Velebita. Oštarijski prijevoj omogućavao je ilirskim plemenima koja su na ovim prostorima obitavala prije više od tri tisuće godina najlakši prelazak s jedne na drugu stranu planine.

Velebit je najuži upravo na području Oštarija. Od Ličkog polja do morske obale zračna je udaljenost samo desetak kilometara. Brušanska duliba, koja se prostire ispod same Konjevače i Velikog Sadikovca, uvlači se duboko u struk Velebita i služi kao polazište prometnicama koje prelaze preko Velebita od prapovijesti do danas. Ugaženim velebitskim stazama ilirskog plemena Japoda, koje je živjelo na širokom području Like, putovali su poslije i rimski osvajači. Već u prvom stoljeću, nakon osvajanja istočne obale Jadrana, Rimljani su počeli graditi naselja i kolne puteve prema zaleđu Velebita. Tako je Bag postao važno trgovačko i prometno središte.

Ostatke rimske ceste preko Velebita, koja je nekadašnji Vegium preko Starih vrata na Oštarijama spajala s Likom, otkrio sam 2002. godine. Bila je to prva čvrsto građena prometnica za kolni promet preko planine. Koloza u živim stijenama, nekropole, gradine, keramika, uklesani natpisi i različita zdanja, materijalni su dokazi koji svjedoče o važnosti toga prijevoja u dalekoj prošlosti.

U novijoj su prošlosti preko oštarijske zavale napravljene čak tri ceste – dvije u 18. i jedna u 19. stoljeću. Dvije od njih vode kroz Stara vrata koja se nalaze na najnižoj točki stjenovitoga grebena što spaja Basaću i Debelu koso, visokoj 924 metra. Zbog geomorfoloških značajki, naziv Stara vrata sasvim je logičan i vjerojatno datira još od najranijih vremena. Stanovnici Velebita općenito su uske prolaze između stijena ili brda nazivali vratima.

Spomenuti greben, s izrazitom pojmom pokrivenoga i polupokrivenoga krša, zatvara zavalu Oštarijskog polja sa zapadne strane i ujedno čini granicu između krševite primorske padine i pitomije zaravni Oštarijskog polja. Usjek na prijevoju mijenjao je gradnjom cesta svoj oblik. Zasigurno su i rimski graditelji kolne ceste već u 1. stoljeću makar djelomice promijenili njegov izgled. Ta je stara prometnica bila duboko usječena u velebitske padine. Druga, znatno šira, Karolinska cesta, građena je oko 1735., a prolazila je kroz ista vrata, koja su tada znatnije proširena. Suvremenija, Terezijanska cesta, građena je 1786., ali ona nije vodila preko Starih vrata, već kilometar južnije, s druge strane Debele kose, tamo gdje se ona dodiruje s Jeljarjem.

Treća prometnica napravljena je 1846. godine, ponovno preko Starih vrata. Njezin graditelj Josip Kajetan Knežić podigao je kao spomen na gradnju ceste na povиšenom položaju na prijevoju kameni spomenik u obliku kocke. To je Kubus

na Baškim Oštarijama

– ili lokalno poznatiji kao Ura, koji je gotovo izbrisao ime Stara vrata. Danas malo tko zna gdje su Stara vrata na Baškim Oštarijama, ali za Kubus svi znaju.

Nisu samo prometnice devastirale to sedlo. Pripe 70-ak godina tu je ukopan vodovod prema Karlobagu. Napokon je 1968. ispod Starih vrata prokopan i kratak tunel i tako je ona arhaična slika Starih vrata nepovratno nestala.

Kliko je prijevoj oduvijek bio prometno i vojno značajan govore i danas dobro vidljivi ostaci bunkera i rovova iz prošlih ratova s obje strane ceste. Zbog iznimno jakih udara bure vrata su s istočne strane zaštićena zidom visokim dva i pol metra. Sada je veći dio toga zdanja urušen.

Stijene uza cestu na Starim vratima nastale su taloženjem mulja na plitkome morskom dnu i pune su različitih ljuštura i kućica organizama koji su tu živjeli prije 200 milijuna godina, u doba donje jure. Ti se sedimenti dobro vide i prostim okom. Od krških geomorfoloških pojava u neposrednoj blizini prijevoja, dojmljiva je duboka ponikva ili vrtača zvana Snježnica. Ime je dobila po dugotrajnom zadržavanju snijega. Dno se nalazi na oko 880 metara iznad razine mora i ujedno je najniža točka oštarijske visoravni. Po svemu sudeći, ovdje su u prošlosti ponirale vode koje su dotjecale s okolnih brda.

Danas se starim krakom Knežićeve ceste, koji je dug oko jedan kilometar, koriste samo izletnici i znatiželjnici kako bi se popeli do spomenika

odakle se pruža jedinstven vidik na more i na vrhove koji okružuju Oštarijsko polje. Uz to što je zapuštena i opustošena, tu dionicu ceste kvare i metalni branici koji se tu nimalo ne uklapaju. Popravkom burobranskog zida i postavljanjem kolobrana vratio bi se cesti barem donekle staro ruho, a čitav bi prostor Starih vrata dobio na povijesnoj i turističkoj važnosti.

Kubus, zajedno s postoljem i prilaznim stubama, bio je također u stanju raspadanja, ali je obnovljen 2003. velikim zalaganjem članova HPU-a »Prpa« iz Baških Oštarija.

Graditelj ceste dao je, prema nekim izvorima, na ovome mjestu napraviti sunčani sat, pa otuda u narodu i naziv Ura. Ostataka ure već odavno nema, ali kad bi se napravila nova ura, zasigurno bi to bila atrakcija. Kao jedan od najvjetrovitijih, ali i najposjećenijih prijevoja u Hrvatskoj, Stara vrata bi mogli uveličati i ruža vjetrova, smjerokazi, informativna ploča, geološki stup, prikladna suvenirnica, uređeno parkiralište i drugo.

Širi prostor osobito je prikladan za kraće ili duže šetnice, primjerice do povijesne Terezijanske ceste, Debele kose, Male i Velike Basače, a tu su i livade Prpić-polja i još toga. Hrvatski planinari, ali i mnogi drugi počeli su ne bez razloga posjećivati ovo mjesto prije više od stotinu godina. Putnici su se ovdje oduvijek rado zaustavljali, jer se pred njima otvarao novi krajobraz s koje god strane putovali.

Velika Bjelica kod Kuželja

Damir Bajs, Zagreb

Neotkriveni planinarski užitak

Na cesti koja od Broda na Kupi vodi prema Čabru nalazi se malo mjesto Kuželj. Tu se dolina Kupe širi u Kuželjsko polje. Ne tako davno polje je bilo izorano, a oranice su radale zdrave plodove iz domaćeg sjemena, bez umjetnoga gnojiva. Danas je slika sasvim drukčija: polje koje je hranilo više od 500 stanovnika Kuželja i istoimenog sela na slovenskoj strani Kupe zapanjeno je. Obrađuje se tek poneka manja njiva nadomak kuća, a sve ostalo obrasio je u visoku travu.

U Kuželu danas živi samo nekoliko desetaka starijih ljudi. Nema više trgovine, društvenog doma ni seoske gostionice, gdje se odvijao društveni život i gdje su se razmjenjivala iskustva i informacije bitne i nebitne za život. Od svega je ostala samo velika crkva koja za nedjeljne mise

izgleda sablasno prazna. Samo tragovi života koji je ovdje bujao u prošlosti.

Selo na dvije rijeke

Ipak, ljudi kojima je ovaj kraj na srcu, potomci nekadašnjih težaka i danas ljubitelji prirode i planinari, nisu zaboravili svoj kraj. Uredili su i označili planinarsku stazu iz središta sela do izvora rijeke Velike (Kuželjske) Bjelice, koja se baš u selu ulijeva u moćnu planinsku ljepoticu Kupu. Kuželj je jedno od rijetkih malih naselja koja leže na dvije rijeke.

Staza počinje podno brežuljka na kojem стоји crkva sv. Ivana Glavosjeka izgrađena 1827. Njezin visoki zvonik dominira cijelim naseljem. Na tome je mjestu i most kojim spomenuta cesta premošćuje Veliku Bjelicu. Nekada je most bio drven – i

Ljudi kojima je ovaj kraj na srcu, potomci nekadašnjih težaka a danas ljubitelji prirode i planinari, nisu zaboravili svoj kraj. Uredili su i označili planinarsku stazu iz sela do izvora Velike Bjelice, koja se baš u selu ulijeva u moćnu Kupu

Crkva sv. Ivana Glavosjeka u Kuželju

sada pamtim tutnjavu kada je preko njega prolazio kakav teški kamion natovaren trupcima. Ploča uza cestu obavještava nas kuda vodi staza i koliko nam vremena treba do izvora. Cijeli tok Velike Bjelice, dug šest kilometara, skriven je u uskoj dolini koja se proteže u smjeru istok – zapad. Na suprotnoj strani pogled nam privlači veličanstvena Kuželjska stijena, 875 metara visok kamenit vrh koji se nadvio nad Kuželjskim poljem. Tradicionalno se na vrhu stijene svake godine 23. travnja palio jurjevski krijes.

U početku se ide uskom makadamskom cestom koja je služila za odlazak do njiva, šuma i pilane koju je pokretala voda Velike Bjelice. Danas vodi do nekoliko vikendaških kuća i rasadnika delničke šumarije u kojem se uzgaja crnogorica.

Tok Velike Bjelice nadomak ušća u rijeku Kupu u Kuželju

Samo nekoliko stotina metara dalje nailazimo na visoku, gotovo okomitu stijenu; na njoj se još vide svježi odlomi kamenih blokova koji su pali tik do ceste. Penjući se na vrh te stijene odvažni seoski mladići nekada su pokazivali svoju hrabrost i naklonost nekoj od seoskih djevojaka.

Malo dalje svojom nas »pjесmom« dočekuje brzak koji se slijeva u malim slapovima. Nastao je istjecanjem viška vode iz rezervoara za vodovod kojim se Kuželj i okolica opskrbljuju vodom.

Tragovi burne prošlosti

Cijelim putom hodamo uz tok Velike Bjelice. Ubrzo nailazimo na tužan prizor: nekadašnji vodeni mlin s pilanom potpuno se urušio. Drvena krovna konstrukcija pala je pod teretom crjepova i snjegova, a ponosno stoji još samo mlinsko kolo. Ne okreće se više, ne melje žito, ne pili drvo za krovišta i seoske ograde, a i nema za koga. Čovjek je otisao, zgrada nije održavana i bujno raslinje osvojilo je ostatke djela ljudskih ruku.

Hitamo dalje do izvora tik uza cestu. Legenda kaže da su na njemu žeđ utaživali hrabri ratnici, čuvari kršćanstva pred osmanlijskom vojskom. Malo drveno korito koje dovodi vodu na svjetlo dana zamijenila je metalna cijev. Malo podalje odvaja se još uvijek vidljiva staza koja vodi uzbrdo, prema pašnjacima u smjeru Tisovca, kraja što se nalazi visoko iznad doline, nekih tri sata hoda odatle. Na tim je pašnjacima seoski pastir Toni još šezdesetih godina prošlog stoljeća vodio svu seosku stoku na cijelodnevnu ispašu. Stariji mi pričaju da je krava bilo koliko i ljudi. Još i sada se prisjećam zvuka i slike pastirskog roga kojim je rano ujutro skupljaо stoku na zborno mjesto i odlazio s njom na pašu, uz pratnju dva hrabra pastirska psa koji su mu pomagali voditi stado, ali ga i čuvali od divljih zvijeri, vukova i risova, kojih i danas ima u znatnom broju.

Oko tri kilometra od početka nailazimo na most kojim prelazimo na lijevu stranu Velike Bjelice. Tu je nekoliko vikend-kuća čiji su vlasnici

Cijeli tok Velike Bjelice, dug šest kilometara, skriven je u uskoj dolini koja se proteže u smjeru istok – zapad. Na suprotnoj strani pogled nam privlači Kuželjska stijena, 875 metara visok vrh koji se nadvija nad Kuželjskim poljem

Oznake na početku puta uz Veliku Bjelicu

svojevrsni osobnjaci, ljubitelji potpunog mira i tišine. Korito rijeke puno je velikih gromada kamenja, što je znak da smo bliže izvoru.

Dom medvjeda i srna

Planinarske oznake sigurno nas vode do kraja ceste, koja je tu još uža i teško prohodna, osim za terenska vozila. U blizini okretišta lovačka je kućica, koja pomalo sliči na onu čokoladnu iz bajke o Ivici i Marici. I lovaca je sve manje pa je i tako mala dostašna za odmor nakon lutanja okolnim gustim i tamnim šumama. Dolina postaje sve uža, a strane sve strmije. Nama na znanje oznaka je s natpisom: »Izvor 1 sat«.

Polazimo na usku stazu koja se jedva nazire. Ovim putom malo tko prolazi. Nailazimo na trag medvjeda. Široke šape ostavile su tragove u mekoj, crnoj zemlji. Tragovi su svježi i mi postajemo sve tiši, što zbog straha, što od strahopštovanja prema prirodi koja nas okružuje: visoke jele

i smreke obrasle mahovinom, debele bukve, tko zna koliko stare.

Najednom se nađemo u kratkom klancu među kamenim blokovima koji su se odronili tko zna odakle. Postaje sve tamnije, sunce svoju toplinu i svjetlost daruje samo nakratko sredinom ljeta. Na malom proširenju rijeke uviđamo da je sve manje vode u koritu i da se možemo kretati skačući s jednoga kamena na drugi. Znači da bi izvor trebao biti vrlo blizu. Sada je već šuma natkrila cijelo korito. Mračan dojam pojačava i mahovina što se nahvatala na kamenju, pa postaje sklisko. Krećemo se oprezno i sa štapovima kao dodatnim osloncima.

Trenutak poslije spazimo lijep prizor: stotinjak metara ispred nas je srna koja se došla napiti hladne i bistre vode. Stadosmo da ne remetimo ljepotu trenutka. Nakon nekoliko trenutaka čarolije srna se u nekoliko skokova spretno udaljila od vode, a mi produžisemo dalje.

Kako je lijepa moja zelena dolina

Ubrzo nam se ukazuju stijene kojima dolina završava. Visoke su stotinjak metara i nadvile su se nad nama. Mora da je tu i izvor. Podno velike stijene na površinu izvire voda iz prirodnog bunara, promjera ne mnogo većeg od jednog metra. Za vrijeme jakih kiša, a posebno za naglog otapanja snijega u proljeće, voda izvire na još nekoliko mjesto, što se može primijetiti po tragovima koji ostaju poslije takvih bujica. Najatraktivniji je otvor jame koji djeluje kao crno oko. Bacili smo nekoliko kamena da bismo procijenili njezinu dubinu. Po našoj procjeni, jama je duboka barem nekoliko desetaka metara. Šumari koji povremeno obilaze to mjesto govore o silnoj tutnjavi kada velike količine vode pod pritiskom izbijaju na površinu. Takvi su prizori zasigurno za pamćenje. No, mi smo i s ovim bili zadovoljni jer smo proveli nekoliko sati u gotovo nedirnutoj prirodi koja pokazuje svu svoju ljepotu i divljinu.

Sigurno ćemo se opet vratiti i dovesti svoje prijatelje da s njima podijelimo osjećaje koji su nas obuzimali i prirodu kojoj smo se divili. Kako je lijepa moja zelena dolina!

Pripovijest o poskoku na Metli

dr. Berislav Banek, Zagreb

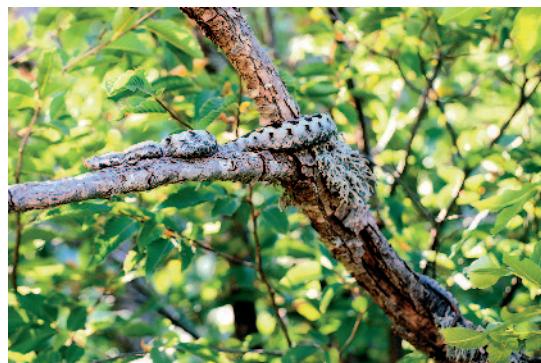
Priče o zmijama, gujama i medvjedima ili drugim »opakim« životinjama uvijek nas zabavljuju, istodobno straše, ali i bude našu znatiželju za nenadanim susretima u planini. Takve pripovijesti prenose se od čovjeka do čovjeka i uvijek su zanimljive za slušanje, premda je svakome jasno da se brojke preuveličavaju. Ipak, sa svakom novom riječju rastu znatiželja i žudnja za uzbudljivim susretima u planini. Tko od nas nije poželio vidjeti medvjeda ili neku divlju životinju?

Dok sam bio dijete, u mojem je naselju živio star čovjek iz Like, nadničar, a mi djeca često smo ga pitali ima li u Lici vukova i medvjeda. Njegov je odgovor uvijek bio: »Idi pa vidi!«

I tako sam se 2003. našao na Velebitu. U Ravnom Dabru, kod Mile Prpića, razgovarali smo o Dabrima, Dabarskim kukovima, napuštenim selima, o velebitskoj degeniji koju su tada ljudi ubirali za čaj jer je netko proglašio da koristi nerotkinjama. Razgovarali smo o svemu i svačemu, ali o zmijama i medvjedima nismo. No, na povratku, posljednjega dana planinarenja, otišli smo na Metlu i doživjeli čudesan susret sa zmijom. Zapravo, on se možda ni po čemu nije razlikovao od mnogih drugih sličnih susreta.

Po izlasku iz šume, pod Metlom, gdje planinarska staza vodi tako da je desno drveće, a lijevo livade koje se prostiru sve do vrha, susreli smo zmiju, poskoka – i to na grani iznad naših glava. Zupko i njegova supruga Vesna bili su naprijed i u jednom su trenutku zastali zbog jednoga plavog cvjetića kraj kojeg je bila mrtva ptičica. Ugledavši poskoka na grani, iznad njihovih glava, upozorio sam ih, a oni su se s nevjericom maknuli, misleći da se šalim. No, na povratku s vrha više nije bilo poskoka na grani, ali ni mrtve ptičice uza stazu. Poskok se lijeno priljubio dolje uz deblo omanjega stabla. I tada je to bila zanimljiva pripovijest i u kratkoj sam je crtici objavio u »Ličkom planinaru«.

Neki dan hodam Tkalčićevom ulicom u Zagrebu. Zahladilo je, pada dosadna kiša i na trenu-

Isti poskok, ista grana (2003. i 2008.)

tak bježim na toplo u galeriju Mona Lisa. U njoj se nalazi priatelj Martin Henc koji mi se pohvali kako je slikao poskoka na Metli. Gledam slike. Po slici – isto drvo, po opisu – isto mjesto, ista grana. Jedino je godina druga: kolovoz 2008. A zmija je deblja! Negdje sam pročitao da poskok živi 15 godina. Pitam se nije li to ona ista strašna zmija koja je pojela uginulu ptičicu ili neka njezina naslijednica, koja se poput lastavica vraća generacijama na isto mjesto ili u isto gnijezdo.

Takvi susreti uvijek bude posebne osjećaje. Kad si sam u prirodi, prepušten osnovnim nagonima, koji znaju prepoznati opasnost, zaobiđi zmiju i ostavi je tamo negdje na grani, neka čeka neku drugu ptičicu ili neki drugi susret s čovjekom u planini.

Hrvatski planinari na Durmitoru

prof. dr. Željko Poljak, Zagreb

Kroniku pionirskog djelovanja hrvatskih planinara izvan Hrvatske, koju smo započeli Prokletijama (HP 2010, 129) i Komovima (HP 2010, 330), nastavljamo Durmitorom, trećom i možda najljepšom crnogorskom planinom. Nisu naši planinari bez razloga uzeli »na nišan« upravo crnogorske planine, jer one su bez sumnje najljepše na Balkanskom poluotoku. Premda ih Musala u Bugarskoj i Olimp u Grčkoj premašuju visinom, te se planine ne mogu mjeriti s crnogorskima ni bogatstvom svoje prirode ni raznolikošću oblika.

Durmitor je, štoviše, jedna od najzanimljivijih i najljepših europskih planina, a ujedno i jedna od najviših u Dinarskom gorju. Ne samo što ima sve alpske odlike – visinu, stijene, vječni snijeg i led, doline i jezera ledenjačkog podrijetla te čudesnu

floru – već je posebna i po tome što je gotovo poput otoka izolirana od ostalog svijeta dubokim kanjonima Pive i Tare, za koje je prvi urednik ovoga časopisa, **Dragutin Hirc** (1853. – 1921.), napisao: »Dubljina im je užasna« (HP 1903, 55).

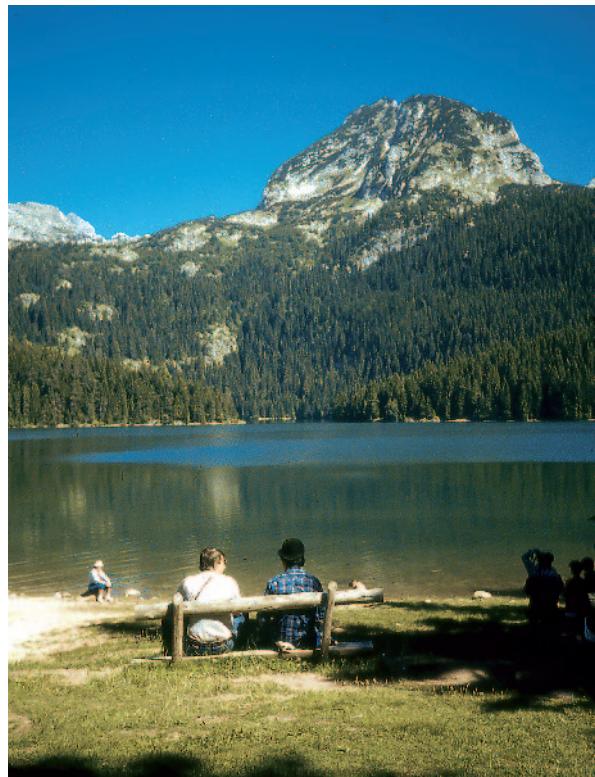
Ta je nepristupačnost bila razlogom što je Durmitor vrlo kasno »otkiven«, godinama nakon Mont Blanca i Matterhorna, ali otada je njegova egzotična priroda – sjetimo se samo jedinstvenog Prutaša i Šarenih pasova, a usto i etnografske arhicinosti – cijelo stoljeće poput magneta privlačila istraživače i ljubitelje prirode. Durmitor i danas privlači prirodnim nepoznanicama i mjestima na koja ljudska nogu još nije stupila, počevši od penjačkog eldorada u stijenama, pa do dubokih jama u kojima se još uvijek događaju nenadana otkrića.

Šareni pasovi – jedan od najprepoznatljivijih simbola Durmitora

Prvi planinarski opis Durmitora objavio je njemački geograf **Kurt Hassert** (1868. – 1947.) u članku »Der Durmitor« (Zeitschrift der Deutschen und Österrechischen Alpenvereins, sv. 23, Berlin, 1892) i ujedno dao kratak pregled uspona u Durmitoru do svoga vremena. Tu doznađemo da se prvi iz sasvim alpinističkih pobuda na najviši vrh Durmitora, Bobotov kuk (2522 m), 1883. popeo Austrijanac **Oskar Bauman** (1864. – 1899.), inače poznat po afričkim pustolovinama. Strancima su se dvadesetih godina 20. stoljeća pridružili i hrvatski planinari, posebno alpinisti, te znatno pridonijeli ne samo turističkom otvaranju Durmitora nego i shvaćanju da ga treba zaštititi kao nacionalni park. Upišemo li u tražilicu internetske bibliografije »Hrvatskog planinara« riječ Durmitor, samo ćemo iz toga časopisa dobiti popis od 145 članaka koji su tiskani od 1903. do 2009., dakle, količinu iz koje bi se i strogom selekcijom moglo sastaviti primjerenu monografiju. Tome, dakako, treba pribrojiti i niz drugih glasila u kojima su naši planinari pisali o Durmitoru.

Pionirsku ulogu odigrao je **Branimir Gušić** (1901. – 1975.), član HTK-a »Sljeme« iz Zagreba, koautor prvoga tiskanog vodiča po toj planini i veliko ime u povijesti hrvatskog planinarstva. Gušić sa svojim sljemeničima izvodi i prve penjačke uspone u glavnim stijenama, pa tako 1926. u istočnoj stijeni Bobotova kuka (Dušan Jakšić i Marijana Gušić s Dragutinom Paulićem), a 1930. u sjevernoj stijeni Grude, sjevernoj stijeni Prutaša i istočnoj stijeni Bobotova kuka (K. Koraček, M. Gušić i B. Gušić). Gušić se popeo i na impozantan bezimeni vrh u blizini Bobotova kuka i nazvao ga, pravom prvoga penjača, Bezimenim vrhom – imenom koje se zadržalo do danas. Članke o Durmitoru objavljivao je u zagrebačkom »Svijetu« i inozemnim časopisima, ali to nije bilo sve: o Durmitoru je usto držao predavanja u inozemstvu i – kao vrhunac svega – 1930. režirao dugometražni planinarsko-etnografski, dijelomigrani film »Durmitor« (snimatelj **Karl Koraček-Lumenstein** iz Beča). Zahvaljujući Gušićevu pionirskom radu na Durmitoru otada dolazi sve više planinara, pogotovo stranaca. Na njegov poticaj dolaze 1931. austrijski alpinisti na čelu dr. Bernhardtom Bauerom, koji je o tome pisao u njemačkim časopisima i zahvaljivao Gušiću za pomoć. Jedan je njegov članak preveo na hrvatski

Žabljak - glavno ishodište za uspone na Durmitor

Ivan Krajač (1877. – 1945.) i objavio ga u ovom časopisu pod naslovom »U čaru Durmitora« (HP 1932, 195).

Od 1930. hrvatski planinari počinju redovito pohoditi Durmitor, gotovo svake godine, i to u ekspedicijском stilu. Bili su to tada zbog nerazvijenog prometa i izoliranosti Durmitora vrlo naporni i pustolovni pothvati, povezani s velikim poteškoćama, pa i opasnostima. Kao što ćemo vidjeti, rijetko su imali sreće s vremenskim prilikama. Prvi je pohod te godine organizirao geolog **Josip Poljak** (1882. – 1962.), urednik »Hrvatskog planinara« od 1922. do 1929. Putovali su s mnoštvom opreme i konjskom karavanom. Unatoč lošem vremenu Poljak se uspio popeti na Bobotov kuk. O uvjetima u kojima je to ostvario najbolje svjedoče njegove riječi: »Silaz je bio vrlo težak i životu opasan«. Poljak je o tom pohodu 1931. pisao u HP-u, dok Gušiću to nije bilo omogućeno premda je premašio Poljaka i vrijednošću uspona i istraživačkom upornošću. Njih su dvojica, naime, bili u »protivničkim« taborima: Poljak u HPD-u, a Gušić predsjednik

Ekspedicija Josipa Poljaka, Karla Bošnjaka, Radovana Simonovića i Dušana Jelkića 1933. na Šćepan polju (snimak Radija Simonovića, iz fototeke Eugena Kumičića)

HTK-a »Sljeme«, koje je nastalo od »prebjega« iz HPD-a.

O Gušićevu je filmu HP ipak pisao jer se nije mogao prešutjeti tako važan događaj. Autor prikaza bio je sam predsjednik HPD-a **Josip Pasic** (1860. – 1937.), a pisao ga je vrlo pohvalno, iako je bio protivnik penjanja u stijeni i zazirao od sljemeništa (»Durmitorski film«, HP 1931, 338): »Penjački prikazi pobudili su živo zanimanje među općinstvom i udivljenje među omladiniom«. Zaključio je da je film »bez sumnje jedna kulturna tekovina, kojom se možemo ponositi i pred stranim svijetom«. U filmu je kao alpinistički statist glumila i Gušićeva supruga **Marijana Gušić** (1901. – 1987.), po struci etnografskinja, koja je poslije godinama bila direktorica Etnografskog muzeja u Zagrebu. Kao planinarka bila je poznata i po tome što je jedna od prvih žena koje su ispenjale Sjevernu triglavsku stijenu i što je sa slovenskog prevela Badjurin »Vodič na Triglav« (Ljubljana, 1922). O Durmitoru je držala predavanja u Zagrebu i Beogradu (HP 1931, 110).

Godinu dana nakon Poljaka krenula je na Durmitor zanimljiva botaničko-planinarska dvojka, **Karlo Bošnjak** (1866. – 1953.) i **Fran Kušan** (1902. – 1972.). Bošnjak je bio svećenik, profesor, botaničar i političar, a Kušan se poslije istaknuo osnivanjem botaničkih vrtova na Sljemu i Velebitu. Bošnjak je svoje pustolovno

putovanje opširno opisao u pet epizoda pod naslovom »Na nepoznatim i poznatim stazama u Crnoj Gori« (HP 1932, 142, 172, 199, 263 i 297), koje baš nisu mogle poslužiti kao animacija za takva putovanja. Niže jadikovke, žali se kako su »pokisli i promrzli« i »praćeni vjetrom i kišom«, a zatim: »prozeblim rukama jedva držim uzde svoga konja« i »izgarali smo od žeđe, zrak je od vrućine podrhtavao«. Poslije se još desetak dana nisu uspjeli riješiti gamadi što su je kupili u zapuštenim kolibama gdje su se sklanjali od nevremena.

Poljak je 1933. opet na Durmitoru, a ovaj su put u njegovu društву lječnik **Radivoj Simonović** iz Sombora (1858. – 1950.), s kojim ga je vezala ljubav prema Velebitu, učitelj **Dušan Jelkić** iz Starog Bečeja, zatim već spomenuti **Karlo Bošnjak** te **Eugen Kumičić** (1916. – 2003.), tada mladić, a poslije Drugoga svjetskog rata poznat kao osnivač i 52 godine predsjednik sekcije »Gorani« u PD-u »Zagreb-Matica«. I oni su imali neprilika, čak i s policijom (Jelkića su žandari odveli u okovima), o čemu je Kumičić uoči svoje smrti objavio zanimljiv putopis pod naslovom »Putovanje po Durmitoru prije 70 godina« (HP 2003, 212). Zanimljivo je da im je vođa puta bio seljak **Omer Čampara** iz Tjentišta, koji je bio i Gušićev vodič, i ne samo vodič, nego i prijatelj. Omer je nestao zimi 1942. kad su četnici popalili

Planinarsko-alpinistički tečaj Planinarske družine zagrebačkog Sveučilišta na Durmitoru 23. 8. - 3. 9. 1949.

ŽELJKO POLJAK

Tjentište, a Gušić je poslije njemu u čast objavio dirljiv in memoriam (HP 1966, 2).

Gušić je, za razliku od ostalih, uporno nastavio istraživati Durmitor, pisati o njemu i držati predavanja (Zagreb, Prag, Beč), a objavio je i izvrstan vodič po toj planini (»Vođ po Durmitoru«, Beograd, 1938; s 22 slike i zemljovidom; cirilica). Tiskalo ga je Srpsko planinarsko društvo, a koautor mu je bio istaknuti crnogorski planinar **Branislav Cerović** (r. 1914.), koji je bio i suradnik HP-a u vrijeme dok sam bio urednik. U HP-u sam objavio i njegovu biografiju (1975, 161) te nekoliko njegovih pionirskih članaka o crnogorskim planinama, među ostalima, članak »Kako smo prije 40 godina markirali Durmitor« (HP 1976, 17). Na Durmitoru sam bio gost u njegovu vlastitom »planinarskom« domu i tom mi je prilikom poklonio primjerak predratnog vodiča s posvetom (vidi sliku).

Osim Poljaka i Gušića, na Durmitoru je prije Drugoga svjetskog rata bilo, i o njemu pisalo, još nekoliko vrsnih planinara. Spomenimo najvažnije putopise.

Aleksandar Vrbaški (Beč 1910. – Zagreb 1998.), član »Jankovca« iz Osijeka, odvazio se u veljači 1933. s dva druga prokrstariti Durmitor na skijama. U svom putopisu »Prve skije na Durmitoru« (HP 1954, 23) opisuje čuđenje tamošnjih gorštaka koji su prvi put u životu vidjeli skije i odvraćali naše skijaše neka se ne igraju sa životom jer zimi nitko razuman ne ide na Durmitor.

Josip Plaček (1897. – 1979.), službenik iz Sarajeva, bio je član HPD-ove podružnice »Bjelašnica« u Sarajevu, no pod političkim pritiskom preselio se u Zagreb i zatim bio vrlo aktivna u PD-u »Zagreb« (HP 1967, 241). Ni on nije imao sreće s Durmitorom kad se 1930. penjao na Bobotov kuk jer je »magla dolazila nevjerljatnom brzinom i neprestano prekrivala čarobni vrh kao da nam se želi izrugivati«, kaže u svom putopisu »Durmitor i istočne bosanske planine« (HP 1934, 11).

Duro Orlić (1886. – 1981.), po zanimanju liječnik, osnivač dubrovačke podružnice HPD-a i njen dugogodišnji predsjednik, na vrh se uspeo sa svojim Dubrovčanima u pratinji vodiča (»Dubro-

Durmitorski pejzaž

vački planinari na Durmitoru», HP 1938, 327). Durmitorski pohodi postali su otada tradicijom dubrovačkih planinara.

Srećko Vatovec bio je u vrijeme svojih crnogorskih pohoda asistent i zatim docent na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu, potom profesor na veterini u Ljubljani. Rođen je 1916. u Hrpelju, Slovenija, a umro u Ljubljani 1982. U HP-u je 1936. u nastavcima objavio i vrlo zapažen putopis po Prokletijama. Ni njegovo društvo nije uspjelo izaći na Bobotov kuk jer ih je pod samim vrhom spriječila jaka kiša: »Natrag, bila nam je zajednička misao« – priznaje Vatovec (»Po Durmitoru«, HP 1938, 418; 1939, 96 i 123).

Vladimir Židovec bio je zbog političkih razloga više od pola stoljeća prešućivan i tako ostao nepoznat, pa stoga o njemu nekoliko riječi više. Rođen je 1907. u Karlovcu, bio je doktor prava i za NDH veleposlanik u Bugarskoj. Godine 1945. izbjegao je s Bleiburga u Italiju, ali je uhvaćen u Genovi, izručen Jugoslaviji i 1948. striješljan. Istaknuo se ne samo kao planinar, nego i kao šahist. Među ostalim, svojim je člankom »Najviši vrh Velebita« (HP 1939, 319) zaključio višegodišnju raspravu o tom pitanju. Njegovo doživljavanje planinarstva može ilustrirati razmišljanje na Bobotovu kuku, najvišem vrhu Durmitora: »Krasan je dan i mi dugo uživamo u tom vrhu. Takova je dakle bila Crvena Hrvatska. Nema je više. Ali ono, što je još Hrvatska, neka naša gene-

racija trajno sačuva Hrvatskoj« (»Durmitor«, HP 1940, 324).

Prije Drugoga svjetskog rata pisao je o svom pohodu na Durmitor i alpinist **Drago Šefer** (1908. – 1996.). Sam se penjao na vrhove i bivakirao u planini jer je njegov partner u posljednji čas odustao od puta (»Sjećanje na Durmitor«, HP 1975, 21).

Za vrijeme Drugoga svjetskog rata na Durmitoru, dakako, nije bilo planinarenja, a iz toga je razdoblja zanimljiva pojedinost da je ta planina 1943. nadahnula hrvatskog pjesnika **Vladimira Nazora** (1876. – 1949.) kad je njome prolazio kao partizan (HP 1949, 195), pa evo prve kitice njegove pjesme nadahnute Durmitorom:

*Biješ me mrazom i dahom, što koči,
U dane, kad se livade zelene
I šume smolom već mirišu. – Hladan,
Osamljen, gord se ovijaš tišinom,
O kralju naših gora i planina!*

Poslije rata snažno se na Durmitoru nastavila alpinistička era jer su njegove stijene mamile mogućnostima prvenstvenih alpinističkih uspona. No ta era nije sretno započela, o čemu mogu govoriti kao sudionik alpinističkog tečaja što ga je 1949. organizirala Planinarska družina Sveučilišta PD-a »Zagreb«. Nas dvadesetak imalo je samo jednog instruktora alpinista, koji ni sam nije imao mnogo iskustva. Bio je to riječki apsolvent tehnike **Josip Komen** (1925. – 1949.), koji je zamislio riskantan

pothvat: s početnicima izvesti prvenstveni uspon u stijeni Šljemena i – dogodila se nesreća. Kao prvi u navezu, u nepoznatoj stijeni, Komen se uhvatio rukom za kamen iznad sebe i zajedno se s njim survao u dubinu. Ostao je na mjestu mrtav. Bilo je to 29. kolovoza 1949. Slijedila su dva mučna dana, koliko je trebalo neukim tečajcima da izvuku njegovo tijelo iz stijene, a da pritom i sami ne stradaju. O nesreći je u Zagreb poslan brzovat i već nakon tri dana s nama je bio iskušan alpinist **Slavko Brezovečki** (1911. – 1989.), u to doba tajnik Planinarskog saveza Hrvatske. Poznavao je Durmitor jer je kao hrvatski izaslanik malo prije toga bio u Žabljaku na Savjetovanju planinara Jugoslavije i tu priliku iskoristio da se s nekolicinom sudionika popne na Bobotov kuk. Kao i mnoge prije njega, taj ga vrh nije gostoljubivo dočekao jer je bio ovijen plaštom guste neprobojne magle. Brezovečki se žalio: »Tu nam se nije pružao baš nikakav vidik, ali nas je pod hladnim šibljem vjetra grijaо topli osjećaj drugarske povezanosti i zadovoljstva nad izvršenim usponom« (»Durmitor«, HP 1949, 104). One tečajce koji su još imali volje za nastavak obuke pozvao je na Prenj, gdje je tečaj i završen.

Nekoliko dana prije nas na Durmitor su stigli članovi Alpinističkog odsjeka PD-a »Zagreb«: **Ivo Gropuzzo** (1925. – 1971.), **Nino Kućan** (1927.

palo je jedne noći 30 cm snijega. Gropuzzo o tome piše: »Oko pola noći probudio nas je nenadani prasak: srušio nam se šator pod velikom količinom snijega koji je u međuvremenu napadao. Izvukli smo se i tapkajući bosi po snijegu, dršćući ponovo postavili šator.« (»Na vrhovima Durmitora«, HP 1951, 203). Sljedećih su se dana uspeli na nekoliko durmitorskih vrhova, a zatim su pohod morali završiti zbog razloga koji je danas gotovo neshvatljiv: »Opanke smo poderali, a to je jedina obuća koju posjedujemo«.

Smjer u Šljemenu koji je započeo Komen i u njemu poginuo, nagodinu su završili **Zvone Blažina** (1929. – 2001.) i **Drago Belačić** (1913. – 1993.). Nazvali ga Komenovim nadimkom Bebijev smjer, a u stijeni su postavili spomen-ploču u sjećanje na poginulog prijatelja (Dušan Krotin: »Stijena Šljemena na Durmitoru«, HP 1951, 203.). Nesreća je bila jedan od povoda za osnivanje Gorske službe spašavanja u Hrvatskoj. Opširniji opisi toga nesretnog tečaja objavljeni su u ovom časopisu (Z. Kauzlarić, 1950, 14), u »Zlatnoj knjizi hrvatskog planinarstva« (HPS, Zagreb, 2004, 175) i u knjizi »HPD Zagreb-Matica 1948-2008« (Zagreb, 2008, 83).

Iako me se ta nesreća duboko dojmila, nije me odvratila od Durmitora i redovito sam mu se vraćao sljedećih desetak godina. Čak sam 1953.

Durmitor je od najranijih planinarskih dana u središtu zanimanja hrvatskih planinara. Nije pretjerano reći da su upravo mnogi hrvatski planinari dali važan doprinos poznавању te jedinstvene planine

– 1994.), **Mirko Zgaga** (1925. – 2010.), **Edvin Rakoč** (1924. – 1998.), **Siniša Lešić** (1927. –), **Boris Matković** i iskusni alpinist **Krešo Mihaljević** (1921. – 2002.). Gropuzzo je poslije poginuo u Alpama, a Kućan na Braču. Oni su izveli 36-dnevnu penjačku ekskurziju (od 26. srpnja do 31. kolovoza), neviđenu po entuzijazmu i požrtvovnosti u doba kad zbog poslijeratne oskudice nije bilo ni planinarskih rezervi niti hrane. Opširno ju je i gotovo dramatično opisao Mihaljević pod naslovom »Kroz planine Bosne i Crne Gore« (HP 1949, 228-248). Ni oni nisu imali sreće s Durmitorom. Krenuli su pješice iz Foče i kad su preko Bioča i Maglića stigli na Durmitor, iako je bila sredina ljeta, na njihov logor na Crnom jezeru

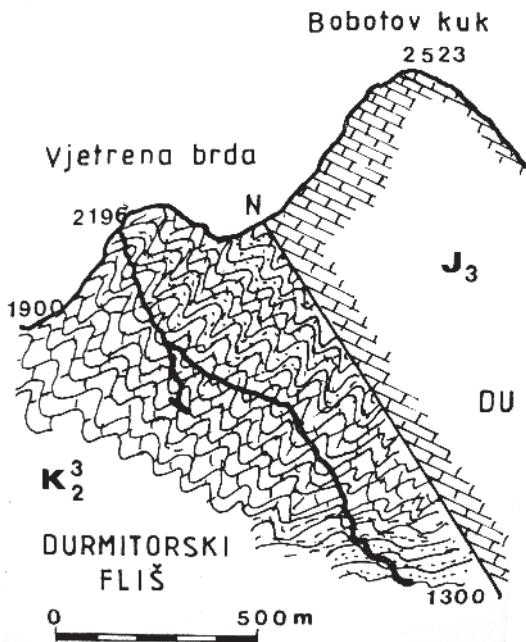

Arhaična kola bez komadića metalata

uspio ishoditi služenje vojnog roka kod glasovitoga mosta na Đurđevića Tari i poslije vojske ostati još godinu dana na službi u Crnoj Gori kao liječnik. Moram istaknuti da sam u susretu s durmitorskim goršacima bio uvjek srdično priman, pogotovo kad bih spomenuo da sam Gušićev suradnik. Nisu ga zaboravili ni nakon krvavog rata 1941. – 1945. i uvjek su o njemu govorili s poštovanjem i simpatijama.

Budući da je Gušićev i Cerovićev vodič bio odavno rasprodan, nagovorio sam svoga planinarskog prijatelja **Miloša Bojanovića** iz Nikšića, danas crnogorskoga planinarskog doajena, da napiše novi vodič po Durmitoru. Tiskalo ga je 1957. PD »Javorak« u Nikšiću, kojemu je on tada bio na čelu, i to u 5000 primjeraka, zajedno s pretiskom zemljovida iz Gušićeva i Cerovićeva vodiča (HP 1959, 175).

Moji pohodi Durmitoru postali su sadržajno još bogatiji kad sam počeo planinariti s već spomenutim Branislavom Cerovićem, koji je

Bobotov kuk

poznavao svaki durmitorski kutak. On je nakon onoga vodiča iz 1938., koji je napisao zajedno s Gušićem, 1970. sastavio sasvim novi »Vodič po Durmitoru«, koji je poslije proširen opisom Tare (»Durmitor i kanjon Tare«, Beograd, 1984.) i do danas doživio još nekoliko izdanja. Njegov »Vodič na Durmitor« iz 1938. s posvetom i danas čuvam kao dragu uspomenu.

Durmitorske stijene bile su prevelik magnet da bi spomenuta smrtna nesreća u stijeni Šljemena odvratila alpiniste od dalnjih osvajanja. U godinama koje su slijedile, pod alpinističkim su kladićima redom »padale« stijene svih durmitorskih vrhova. Dolazili su penjači ne samo iz Zagreba, nego i iz Beograda, Slovenije, pa i inozemstva. Tako je, primjerice, Planinarski savez Hrvatske 1971. organizirao na Durmitoru alpinistički tečaj pod vodstvom **Josipa Leskovšeka** (1921. – 1989.) s 36 penjača i 16 šatora; izveli su 11 prvenstvenih uspona. Hrvatski penjači redovito penju u durmitorskim stijenama i svoje uspone bilježe u našem časopisu, ali i penjači iz drugih republika, jer je tada HP bio jedini stalni planinarski časopis u bivšoj državi (uz »Planinski vestnik« na slovenskom jeziku). Opise svih prvenstvenih smjerova izvedenih do 1971. – ukupno njih 120 – sabrao je alpinist **Zlatko Smerke** iz Varaždina u svojoj

DALIBOR JELASKA

Prva organizirana skupina hrvatskih planinara nakon Domovinskog rata (članovi HPD »Zagreb-Matica«) na ulazu u Nacionalni park Durmitor 2002. godine

knjizi »Alpinistički vodič. Stijene Jugoslavije« (II. dio, Varaždin, 1972, str. 59-123).

Durmitor su počeli masovno posjećivati i obični planinari. Spomenimo kao primjer pohod PD-a »Zagreb-Matica« u srpnju 1974. pod vodstvom popularnog **Vilima Strašeka** (1914. – 1999.) u dva autobusa. Na Durmitoru su bili podijeljeni u tri skupine koje su autobusi svaki dan razvozili do podnožja vrhova, a kruna svega bile su projekcije dijapozitiva o hrvatskim planinama koje su održali za mještane na Žabljaku (HP 1975, 48).

Durmitor je bogat i speleološkim objektima. Međunarodna ekspedicija u kolovozu 1985. otkrila je pod vodstvom **Milutina Lješevića** i Zagrepčanina **Mladena Garašića** u Vjetrenim brdima jamu duboku 897 metara, koja je tada bila najdublja poznata jama na Balkanskem poluotoku (Garašić, HP 1989, 277). Sljedeće je godine ekspedicija od 50 članova pod vodstvom Zagrepčanina **Tihomira Kovačevića** pokušala svladati sifon na dnu jame, ali nije uspjela jer je bilo previše vode zbog kiše koja je trajala sedam dana.

Zahvaljujući svim tim pionirskim pothvatima, Durmitor je postao popularno planinarsko odredište i tema mnogih planinarskih putopisaca. U HP-u može se nabrojati na desetke putopisa – neki

su jednostavni putni izvještaji, drugi gotovo putopisni biseri. Među svima se po upornosti isticao varaždinski planinar **Tomislav Jagačić** (1924. – 2001.), koji je durmitorskim ljepotama bio toliko opčaran da je godinama organizirao masovne pohode na tu planinu, katkad s nekoliko autobusa odjednom i s usputnim splavarenjem kanjonom rijeke Tare. O tome je HP objavio niz njegovih putopisa i obavijesti od 1983. do 1989.

Kad je nakon raspada Jugoslavije Domovinski rat onemogućio daljnje posjećivanje Durmitora, popularni Tomica bio je duboko nesretan. Svoju (i moju) čežnju za Durmitorom opisao je prilično neopreznim riječima u vrijeme kad su Crnogorci napadali Dubrovnik: »Hoćemo li još kada na Taru i Durmitor? Moji prijatelji iz Žabljaka pišu mi: ‘Sačuvajmo naše prijateljstvo za bolja vremena!’ I ja mislim tako.« (HP 1992, 115). Tada smo, on i ja kao urednik, bili zbog »jugonostalgije« meta oštirih kritika, čak i po dnevnim novinama.

Nakon dugogodišnjeg prekida, u kojem je jedini značajniji članak o Durmitoru bio spomenuti Kumičićev opis ekspedicije iz 1933., vrijeme je da se opet sjetimo Durmitora, za čije su poznavanje i popularnost ne male zasluge stekli i brojni hrvatski planinari. Neka im kao priznanje i na spomen posluži i ovaj kratak povjesni osvrta.

Planinarska foto-izložba riječkog PD-a »Kamenjak«

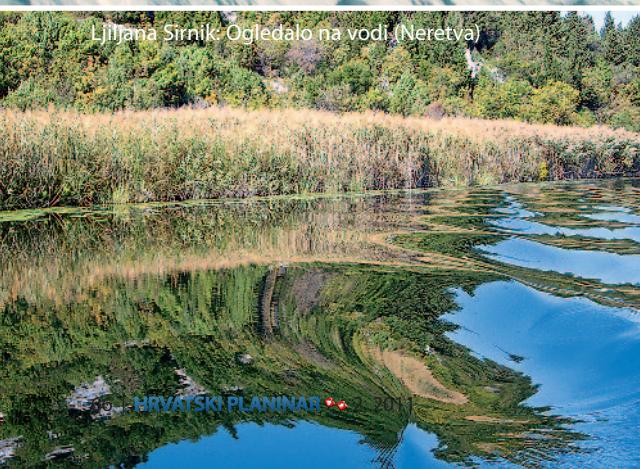
Branko Rađenović: Iznad oblaka (Storžič)

Dragan Nišler: Planinarski dom na Snježniku

Marijan Cindrić: Boje u magli

Ljiljana Širnik: Ogledalo na vodi (Neretva)

Tatjana Čemeljić: Ogledalo Sapada

Branko Balaško: Zaledeni život

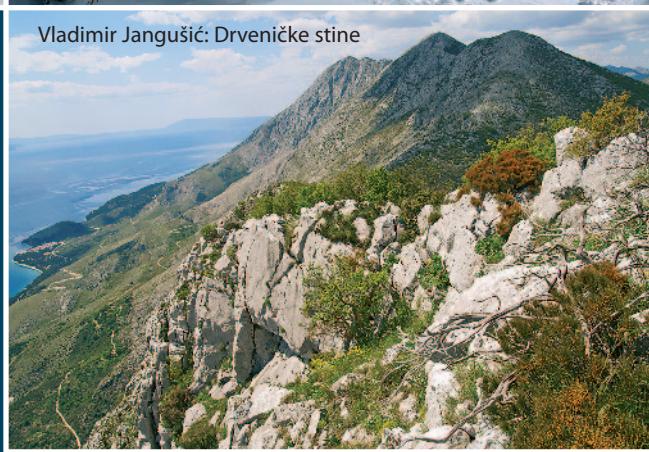
Verdan Grubelić: Zimski uspon na Bjelolasicu

U povodu Međunarodne godine bioraznolikosti i 49. obljetnice riječkog PD-a »Kamenjak«, u izložbenom salonu Filodrammatice u Rijeci održana je od 6. do 11. prosinca 2010. 3. planinarska foto-izložba. Od 305 pristiglih fotografija za izložbu ih je izabrano 57, od toga 53 na temu »Planine« i 4 na podtemu »Šaljivi kutak«. Izložbu je vidjelo oko 150 posjetitelja.

U foto-natječaju sudjelovala su 34 sudionika, iz ukupno 11 planinarskih društava: »Lisina« Matulji, »Planik« Umag, »Stubaki« Stubičke Toplice, »Orahovica«, »Opatija«, »Obzova« Krk, »Ericsson – Nikola Tesla«, »Grafičar«, »Planinčice«, »Zanatlija« i »Željezničar« Zagreb te PS »Bazovica« i »Kamenjak« Rijeka. Stručni ocjenjivački sud najboljima je proglašio fotografije: 1. Iznad oblaka – Storžič (Slovenija), autora Branka Rađenovića (PD »Kamenjak«), 2. Planinarski dom na Snježniku, autora Dragana Nišlera (PD »Obzova«) i 3. Boje u magli – Obruč, autora Marijana Cindrića (PD »Kamenjak«), a posebnu je pohvalu dodijelio fotografiji »Ogledalo na vodi – Neretva« autorice Ljiljane Sirnik (PD »Kamenjak« Rijeka).

Izložbu su omogućili Primorsko-goranska županija, Grad Rijeka, JU »Priroda«, JU »Park prirode Učka«, knjižara »Profil« i fotografска radnja »FotoFlash«. Zahvaljujemo se svim autorima na sudjelovanju i sponzorima na pomoći u organizaciji izložbe.

Verdan Grubelić

Vladimir Jangušić: Drveničke stine

Stjepan Janečković: Poskok

Željko Rotar: Gužva na stazi

Vanja Puskarić: Stepenica - Samarske stijene

Veličanstveni Grossglockner

Boris Pavelić, Jurdani

Z

Na vršnom grebenu,
nadomak vrha

a izlet na najviši vrh Austrije, Grossglockner (3798 m), dogovorili smo se brzo i jednostavno. Bilo je to na jednom od vrhova Samarskih stijena, za vrijeme redovnoga izleta riječkog PD-a »Kamenjak«.

Sedmero nas, okupljenih sa svih strana, ali ispunjenih istim ciljem i željom, uputili smo se puni veselja ususret pustolovini. Za šest sati vožnje prispjeli smo u Kals, mjesto koje živi harmonično, elegantno i u skladu s prirodom. Ukratko, na prvi pogled savršeno. Uređene kućice, ceste, staze i livade koje se pružaju sve do rubova šuma, očaravaju svakoga gosta. Na livadama domaće životinje, a na svakoj kući mnogo cvijeća.

Cestarina za ulaz na vijugavu, panoramsku, grossglocknersku cestu plaća se 9 eura po vozilu. To je ujedno i ulaznica za najslikovitiji dio Nacionalnog parka Höhe Tauern. Prvi nam je cilj planinarska kuća Lucknerhaus (1920 m), gdje ostavljamo automobile. Vadeći stvari, s razočaranjem sam konstatirao da sam ponio polomljen mijeh s vodom i da mi se voda kroz sisaljku izlila u gojzericu (a kamo bi drugo?). Izlivši iz cipele litru i pol vode, izbezumljeno sam trčao uokolo tražeći kakvo sušilo za kosu i na sreću ga našao – u hotelskom toaletu. Kad sam posušio cipelu, natovarili smo stvari na leđa, stavili ručnike na vrat radi zaštite od jakog sunca te polaganim korakom krenuli uzbrdo. Teško je riječima opisati svu ljepotu ambijenta. Blago onima koji su je imali prilike doživjeti!

Hodajući do drugoga planinarskog doma, susrećemo mnogo starijih planinara, punih duha, osmijeha i zadovoljstva. Mnogo obitelji s malom djecom i starijih ljudi šeće dolinom do prvoga ili drugoga planinarskog doma. Ručaju, uživaju na zraku i spuste se u dolinu. Tu su i mnogobrojni biciklisti.

Staza koja presijeca makadamski put, uređen radi opskrbe, dovodi nas do drugoga planinarskog doma, Lucknerhütte (2241 m). Krajolik je savršen, a dom izgrađen na mjestu odakle se pruža prekrasan vidik na dolinu iz koje smo krenuli. Nakon

kratkog odmora nastavljamo ugaženom stazom. Postupno ulazimo u područje gdje ima snijega, jedva čekajući da zaboravimo na ljeto koje upravo prži Rijeku na 38 do 40 stupnjeva. Polako napredujemo preko krpa snijega koje se nisu istopile. Pravo je osvježenje dotaknuti ga usred ljeta!

Dolazimo i do trećega planinarskog doma, Studlhütte (2801 m). Iako izvana izgleda kao limenka, iznutra je savršeno uređen, kao pravi mali hotel. Premda je sve novo, čisto i u planinarskom duhu, ipak nas više veseli sjesti vani i uživati u suncu, laganim vjetru i svežini. Svi smo nekako tihi i usredotočeni na snijeg, bjelinu i plavo nebo. Oduševljavaju nas igra sjenka na okolnim vrhovima i pogled na izrezbareni drveni kip pored doma. Napokon se budimo iz tog polusna, ustajemo i oblačimo zimsku opremu. Smiješak nam ne silazi lica. Iza doma pratimo desnu markaciju za smjer »via normale«. Oznake su žute strelice s natpisima, postavljene na štapovima. Sve je više snijega i leda, a savršenstvo je sve potpunije.

Brzo stižemo na ledenjak koji se pruža iznad doma. Pogled nam privlači najviši vrh Austrije, koji je ispred nas, dok se iza leđa lijepo vide doline u podnožju, a u daljini Dolomiti i drugi alpsi

vrhovi. Pod nogama nam je snijeg iz kojeg tu i tamo viri poneka stijena, a iznad nas je plavo nebo.

Sve težim korakom napredujemo do grebena koji vodi u sljedeći dom. Došavši napokon do stijena i grebena, skidamo dereze i nastavljamo uživati. Prelazak preko grebena razmjerno je lagan, no uputno je osigurati se jer je gužva. Nakon 6 sati hoda stižemo i do Johann-hütte (3454 m), četvrtoga doma na našem putu. Ulazimo u kuću, stvari ostavljamo u sobi namijenjenoj za tu svrhu i zaposjedamo jednu klupu uz peć. Nakon lagane

večere odlazimo u sobe, gdje se divimo slikama grebena koji nas čeka sutradan. Liježemo u pristojno vrijeme, ali smo zbog obilja doživljaja i uzbudjenja teško zaspali.

Sviće dan uspona na vrh. Pomalo me hvata nervoza. Ne znamo što nas čeka jer se nitko od nas nije još penjao na Grossglockner. Ustavši naglo iz kreveta, zamalo sam se onesvijestio: visina u kombinaciji s mojim niskim tlakom i nije dobitna kombinacija.

U blagovaonici raspravljamo o vremenskim uvjetima za uspon. Razgovaramo s planinarima

Grossglockner - snijegom pokriveni vrhunac nad zelenim livadama

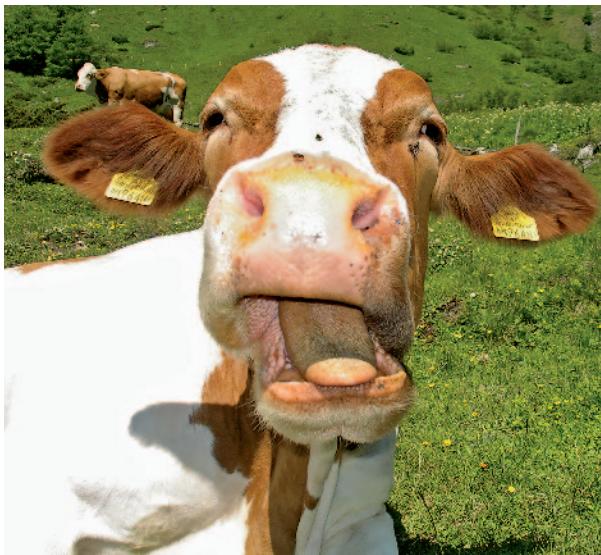

koji tek stižu iz doline, ali i s nekim koji su se upravo vratili s grebena. Mnogi su odustali od uspona na vrh zbog jakih udara vjetra, pa smo odlučili pričekati. Na usponu smo krenuli oko 11 sati, kad smo vidjeli kolege iz zadarske stanice HGSS-a kako polaze prema vrhu. Puni opreme, u navezima, napuštamo dom i krećemo kroz maglu prema svome cilju. Dolazimo do prvoga ozbiljnijeg uspona, a već nas zasipa snijeg pršić. Radi sigurnosti, krećemo se u navezu. Putem nailazimo na metalne klinove koji služe za osiguranje. Kolega i ja osiguravamo se trakama i sponkama da ne bismo ovisili o ostalim navezima koji se ukopčavaju iznad nas. To iziskuje nešto malo više vremena, ali ionako je gužva, pa se brže i ne može. Pri usputnom mimoilaženju treba paziti da se hoda ispod klinova, jer ima prilično snijega pa se ne može ocijeniti je li ispod kakva snježna streha. Dobro napredujemo. Uživajući u penjanju, skriveni u oblaku koji bi se tek povremeno udostojio dignuti i dopustiti nam pogled na najveći istočno-alpski ledenjak Pasterze, postupno se približavamo vrhu.

Napokon stižemo do najzanimljivijega, završnog dijela puta. To je uzak greben na kojem treba posebno paziti jer vas neoprezan korak na stijeni širokoj oko pola metra, a iznad provalije duboke nekoliko stotina metara, može stajati život. Prošavši taj detalj, stižemo do sajle koja nas spušta desetak metara u sedlo široko tek malo više od jednog metra. Slijedi dvadesetak metara uspona po stijeni nagiba 70-ak stupnjeva. Penjem promišljeno i polako jer ljudi ima i ispod i iznad mene, pa nema smisla srljati i žuriti. Stigavši na sljedeće sidrište, osigurao sam kolegu poluvrznim čvorom te se i on uspinje bez ikakvih poteškoća. Od toga mjesta do vrha dijelilo nas je još samo tridesetak dužinskih metara.

Došavši do križa na vrhu, najprije sam oko njegova podnožja obavio traku i navezao sebe i kolegu, a zatim se prepustio užitku. Zatvaram oči i duboko udišem svež alpski zrak. Slikamo se, snimamo panoramu kad se oblak nakratko dignuo, i krećemo nizbrdo.

Spuštamo se odmjerjenim korakom i bez srljanja. Na grebenu nakratko zamjenjujemo fotoaparate s nekim planinarima kako bismo imali i nekoliko snimaka s te maglovite dionice. Pri posljednjem nas je spusti, ispod ulaza u smjer,

Bliski susret

čekao kolega iz drugog naveza i glasom nas usmjeravao prema sebi jer se od magle nismo mogli ni orijentirati.

U dom stižemo prezadovoljni, ali ne zadržavamo se dugo već silazimo do doma Studlhütte, gdje planiramo noćiti. Posebno pamtim čarobne trenutke meditacije negdje između ova dva doma. Bio sam sam, a sunce je taman zalazio i vrhove ispred mene obasjavalo zlatnim zrakama. Sjeo sam na snijeg i podario sebi nekoliko minuta mira, tišine i prekrasne alpske studeni. Ispunjeno dojmovima i poluzatvorenih očiju, spustio sam se za ostalima u dom.

Ponovno se divim tom prekrasnom domu koji iznutra izgleda kao luksuzan hotel. Sve je obućeno u drvo, mirno, čisto i divno. Iznenadio nas je tek natpis kojim nam daju do znanja da se čuvanje cipela naplaćuje pet eura. Ipak, nismo to platili, jer nas nitko nije ni pitao.

Sutradan smo se brzo spustili do auta. Nakon raspremanja i presvlačenja sjeli smo u kafić i pojeli po štrudlu ili sladoled. Zadovoljstvo je bilo na vrhuncu, osmjesi razvučeni, a oči i duh bistri.

Grossglockner je prekrasan vrh, a put »via normale« prikladan je za svakoga tko poznae osnovne tehnike penjanja i nema većih teškoća s visinom. Nije opasan ako se na usponu i silasku osiguravate, a jedine su prave opasnosti loše vrijeme i gužva. Siguran sam da će mu se vratiti jer Grossglockner je ipak jedinstven vrh!

Austrijske Alpe za početnike: Raxalpe i Schneeberg

Vanja Radovanović, Zagreb

Ta čarobna riječ Alpe

Za svakoga tko se barem donekle zanima za planine ili prirodu općenito riječ Alpe ima magično značenje. Himalaja je najviša, gorja središnje Azije su egzotična, nacionalni parkovi SAD-a podsjećaju nas na Divljи zapad... ali većini su ljudi Alpe ipak pojam za sebe, etalon za sve što ima veze s planinama. Svi ih poznajemo s fotografija na kalendariima, iz reportaža, planinarskih članaka, a vidjeli su ih i mnogi neplaninari putujući u zapadne i sjeverne zemlje. Nije to neko gorje тамо nakraj svijeta, već ovdje, dohvataljivo i poznato čak i prosječnom Hrvatu.

Ne znam što vi o tome mislite, cijenjeni čitalji, ali za mene su upravo austrijske Alpe »one prave«, esencija alpskog duha. Svaka čast francuskim, švicarskim, talijanskim i slovenskim alpskim vrhuncima, ali za mene su upravo austrijske Alpe »njajalpskije« od sviju. Teško mi je reći zašto: možda zbog »ucifranog« alpskog ambijenta koji ima prepoznatljiv germansko-austrijski štih, možda zbog poštanske marke sa sličicom Grossglocknera koju mi je još kao »klincu« darovala baka (koja mu, iako po nacionalnosti austrijska Slovenka, nikad nije bila ni blizu), ili zbog nekoga trećeg razloga... no, činjenica je da me austrijske Alpe privlače više od ostalih.

A sad pogledajmo Alpe i iz jednoga drugog kuta, kuta prosječnoga hrvatskog planinara ili planinarke. Ona ili on već su solidno ispekli planinarski zanat u nekom od planinarskih društava i u stanju su i sami krenuti na kakvo ozbiljnije brdo, obišli su većinu najzanimljivijih hrvatskih planina, posjetili su i poneku slovensku (ali još nisu bili ni na jednoj ozbiljnijoj alpskoj turi), a sad bi rado vidjeli i ponešto novo. Alpe? Pa još austrijske? O da, naravno, to bi bila prava stvar: pravi alpski

ugodaj, lijepo brdo, vidici na vrhove više od 2000 metara, ugodni domovi (u kojima čak većinom možemo dobiti popust na noćenje!), frankfurter kobasica, odlično pivo i »apfelstrudel«! No, kamo krenuti?

Alpe su velike i treba se snaći među stotinama postojećih domova, staza, vrhova, pogledati nešto zanimljivo, a opet da nije prezahтjevno... I, dragi moji, ako ste se možda prepoznali u ovom opisu i ako biste rado krenuli u austrijske Alpe, ali ne znate kamo i kako, tada imam prijedlog za vas: posjetite Raxalpe i Schneeberg!

Bečke kućne planine

Najviši vrhovi Raxalpa i Schneeberga, Heukuppe (2007 m) i Klosterwappen (2076 m), najistočniji su austrijski i alpski dvotisućnjaci. Nalaze se osamdesetak kilometara jugozapadno od Beča i otprilike tri i po sata vožnje autom od Zagreba. To su ne odveć velike niti visoke planine, no unatoč tome u njima ima zanimljivih pojedinosti. Do njihovih se vrhova može doći i na krajnje jednostavan način, ali i na više težih – uz mnoštvo onih koji stižu opremljeni punom planinarskom opremom, ljeti ćete sasvim sigurno sresti i ponekog u gradskim cipelama ili sandalam.

Stanovnici Beča i okolice imaju posebno prisani odnos prema tim dvjema planinama i zovu ih od milja »Wiener Hausberge«, što znači »bečke kućne planine«, jer se iz Beča može do njih »skoknuti« za nepun sat. Nekoliko godina radio sam u Beču pa sam tako znao »skoknuti« do njih čak samo na popodnevni izlet, nakon kraćega radnog dana – to nije bilo dovoljno za ozbiljan visokogorski uspon, ali jest za uživanje u »pravom alpskom ugodaju« (štogod to bilo) i poneki kraći izlet po obroncima.

Internetske poveznice:

- Reichenau: http://de.wikipedia.org/wiki/Reichenau_an_der_Rax
- Raxalpe: <http://de.wikipedia.org/wiki/Rax>
- Schneeberg: [http://de.wikipedia.org/wiki/Schneeberg_\(Nieder%C3%B6sterreich\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Schneeberg_(Nieder%C3%B6sterreich))
- pansion Flackl Wirt: <http://www.flackl.at/>
- Waxriegelhaus: <http://de.wikipedia.org/wiki/Waxriegelhaus>
- Karl Ludwig Haus: <http://de.wikipedia.org/wiki/Karl-Ludwig-Haus>
- Heukuppe: <http://de.wikipedia.org/wiki/Heukuppe>
- Weichtalhaus: <http://members.aon.at/weichtalhaus/>
- Kienthalerhütte: http://www.kienthaler.at/index.php?option=com_content&task=view&id=19&Itemid=22

Blizu vršnog grebena Raxalpa

Kad sam se nakon tih nekoliko godina boravka u Austriji i upoznavanja s njihovim planinama vratio u Zagreb, opet sam se orijentirao na naša, hrvatska brda i susjednu nam, meni također uvijek dragu Sloveniju, no kad god bih imao priliku rado sam »skoknuo« i do Austrije.

Jedna takva prilika pružila mi se i prošle jeseni, početkom listopada, kada je u austrijskom gradiću Reichenau organiziran 21. planinarsko-esperantski susret MKR (MontKabana Renkontigo). Prote-

klih sam deset izdanja toga susreta i sam organizirao zajedno sa svojim prijateljima Meom i Mili vojem, a prošle je godine organizacijsku štafetu palicu preuzeo jedan naš poznanik, Austrijanac – i eto prilike da se opet posjeti austrijska brda, i to u ugodnom društvu prijatelja iz esperantskog svijeta. A susret je došao u pravo vrijeme i za moju obitelj: još sam davno obećao svom sinu Vedranu i kćerki Zrinki da će ih prvom zgodnom prilikom odvesti

Za mene su upravo austrijske Alpe »one prave«, esencija alpskog duha. Svaka čast francuskim, švicarskim, talijanskim i slovenskim alpskim vrhuncima, ali za mene su upravo austrijske Alpe »najalpskije« od sviju

Karl Ludwig Haus

Igra sunca i oblaka na grebenu Raxalpa

na neki dvotisućnjak, a sad mi se pružila prilika da to i ostvarim.

Susret je bio odlično organiziran: spavanje i prehrana (doručak, večera i »lunch paketi« za ručak) bili su u pansionu »Flackl Wirt«, pomalo »fancy« mjestu, naravno, austrijski »ucifranom«, s pelargonijama na balkonu i fotografijama vlasničke obitelji u austrijskim narodnim nošnjama u predvorju. No, uz uobičajene komforne sobe postojala je i mogućnost spavanja na skupnom ležaju s madracima, što je bilo sasvim ugodno, kako za mene i cijelu moju obitelj, tako i za naše novčanike.

Uz taj pomalo neobičan ugodaj spavanja na madracima u potkovlju i prehrane u vrlo dobrom samoposlužnom restoranu s finim jelima, dodatan egzotični element bilo je i miješanje različitih tipova gostiju: nas, koji smo s gojzericama na nogama jutrima izlazili na izlete, s polaznicima različitih seminara, od zvučnih kupki, psiholoških radionica pa do sastanaka lokalnog Caritasa.

Isto tako, dobro su bili organizirani i izleti, po načelu »za svakoga ponešto, ali uvijek zanimljivo« (što je na kraju urođilo i ovim člankom). Bilo je tu zanimljivih tura za malo zahtjevnije planinare, ali i onih svakome dostupnih, što je i bio uvjet za moje sudjelovanje u društvu sa ženom (inače isku-

snom planinarkom) i djecom. Dva izleta koja smo napravili tih dana bili su zaista pravi početak za svakog početnika u austrijskim Alpama i toplo ih preporučujem svima onima koji ih žele »gricnuti« bez mnogo filozofiranja i planiranja.

Raxalpe

Prvo su odredište bile Raxalpe i posjet planinarskom domu Karl Ludwig Haus (1810 m), uz nastavak do najvišega vrha Heukuppe (2007 m). Ishodište za taj nezahtjevan izlet popraćen alpskim ugodajem jest cestovni prijevoj Preiner Gscheid (1060 m), do kojeg se iz Reichenaua dolazi za 15-ak minuta vožnje dobrom i širokom asfaltiranom cestom. Najlakši pristup s toga mjesta uglavnom slijedi trasu kanalizacije (koja prijeći šumsku cestu zatvorenu za javni promet) i vodi do planinarskog doma Waxriegelhaus na 1361 metar. Taj prvi dio puta (jedan sat hoda) nije osobito zanimljiv, no izdrži se u iščekivanju zanimljivijih dionica. Nakon toga put počinje brže dobivati na visini, ali opet na vrlo ugodan način, širokom stazom u serpentinama (nazvanom zbog toga »Schlangenweg«), koja je prikladna čak i za one koji se nikad nisu odvažili uspeti na išta teže od Medvednice. Do Karl Ludwig Hausa (1804 m) potrebno je sat i pol ugodna hoda uza sve šire

vidike – ne sjećam se da sam se ikad lakše uspeo na 1800 metara visine! Tik ispred doma staza se prebacuje sa strmih južnih padina na potpuno različitu, valovitu i travnatu vršnu visoravan i taj kontrast razveseljava svakog putnika.

Putnike uvijek razveseli i topao i ugodan dom – pohodio sam ga i u doba kada je još bio u izvornom stanju (izgrađen je 1877.), no sada je u rekonstrukciji i ove će godine biti potpuno obnovljen. Budući da poznajem austrijske prilike, uvjeren sam da će spojiti udobnost, sklad s prirodom i alpski ugodaj. Oni s boljom kondicijom mogu do njega doći i duljom varijantom, strmijim Waxriegelsteig prilazom, koji je ljepši od prije opisanoga najlakšeg prilaza.

Od doma do vrha preostaje još 45 minuta ležernog hoda blago nagnutom travnatom visoravni na kojoj se često viđaju divokoze. Na samome vrhu vidjet ćete spomenik, a budete li imali sreće, bit ćete nagrađeni i prekrasnim vidikom koji seže daleko u carstvo još viših vrhunaca. Na povratak pak možete

svratiti do kapelice udaljene nekoliko minuta hoda od Karl Ludwig Hausa, koja je zanimljiv primjer austrijske planinske crkvene arhitekture.

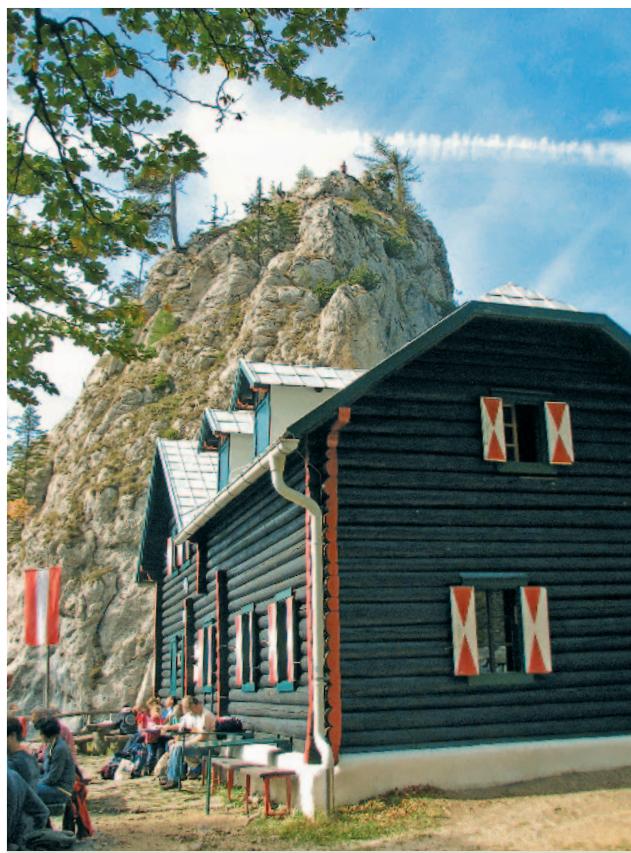
Najlakša je varijanta povratka istim putem kojim ste i došli, no postoji i još pola tuceta drugih kombinacija, pa ako ste ipak željni malo avanture, pokušajte se spustiti njima.

Schneeberg

Što se drugoga dana tiče, čekao nas je pravi bombončić, posjet klisuri Weichtal i uspon do jednog od domova gdje smo se osjećali kao u doba početaka planinarstva (u pozitivnom smislu!) – Kienthalerhütte. Ulaz u Weichtal nalazi se 15-ak minuta vožnje od Reichenaua, kod planinarskog doma Weichtalhaus, gdje se također može povoljno prespavati. Dom se nalazi uz romantičnu rječicu Schwarzu koja razdvaja Raxalpe i Schneeberg, a povezuje dva vrlo lijepa područja obiju planina, već spomenuti Weichtal sa strane Schneeberga te širu, ali i strmiju dolinu Hoellental sa strane Raxa.

Prilaz Kienthalerhausu

Kienthalerhütte i stijena Turmstein

Turmstein - impresivna kamera gromada nadomak planinarskog doma Kienthalerhaus

Weichtal nije šetalište pogodno baš za svakoga, kao prethodno opisani izlet, no svakome tko posjeduje barem malo spretnosti i želje za atraktivnim stjenovitim pasažima ova će dolina ostati u lijepom sjećanju. Po tehničkim pojedinostima ta je klisura usporediva s Mudnom doli: na nešto više od sat i pol hoda treba svladati nekoliko ljestava i uspona uz poneki klin i sajlu – ništa zaista opasno i teško, no ipak iziskuje određenu spretnost. Moj je sin sve svladao kao od šale, a kći je također sve tehničke detalje prešla bez poteškoća, uz dužnu pažnju svojih roditelja. Što se estetskih dojmova tiče, Weichtal nije tako monumentalan kao Mudna dol, ali ipak mjestimice očarava svojom ljepotom.

Nakon sat i pol hoda staza izlazi iz klisure i, gledajući, nalazite se na šumskoj cesti (na sreću, zatvorenoj za javni promet). Preostaje vam još samo pola sata hoda do već spomenutog doma Kienthalerhütte na 1380 m. Do doma se ne može doći autom, dom nema ni teretnu žičaru, a ne može se u njemu popiti ni pivo (jer ga je teško donijeti na leđima), ali zato ima domaćega čaja i domaćeg

ugodaja. Dom je izgrađen 1896. i čini se da se otad u njemu nije mnogo toga promijenilo, tradicija jednostavno isijava iz svake njegove pore. Kuća je vrlo slikovito smještena ispod stijene Turmstein (1416 m), na koju se okretni (ali zaista okretni!) mogu popeti dobro osiguranom ferratom za 10 minuta, što usponu daje dodatnu avanturičku dimenziju. Ja sam se sa svojom obitelji zadovoljio usponom do doma, gdje smo se prepustili uživanju u suncu i prirodi, dok su se revnosniji i kondicijski bolje potkovani članovi društva odlučili i za uspon do samoga najvišeg vrha Schneeberga, do kojeg je još oko dva sata hoda.

Poslije odmora trebalo se i spustiti, za što postoji i bolja verzija od one kanjonske: Ferdinand-Mayrweg, put kojim se za malo više od sat i pol ugodna hoda može spustiti do ishodišnog doma, i to čak na vrlo ugodan način za koljena, udobnom i raznovrsnom šumskom stazom bez osobito strmih dijelova. Pivom i ukusnom štrudlom zaokružili smo ovaj lijepi izlet kojim sam svoju djecu uveo u svijet austrijskih Alpa, a nadam se da će mi to uspjeti i s nekim od vas!

Princ velebitski

Ivan Hapač, Sveta Nedelja

»Čovjek sretne mnogo ljudi u svome životu.
Ali samo pravi prijatelji ostave tragove u njegovu srcu.«

P O V E L J A

Kojom narod velebitaški ustoličuje

IVANA od DUNDOVIĆA

za PRINCA od Hajdučkih kukova i

PRINCA od Velebita

da bude desna ruka, pomoć i oslonac našem

VELEBITSKOM CARU

D A N I V U K U Š I Ć U

Dužnost mu je, kao Carevu vjernom podaniku

i učeniku, da gaji ljubav prema Velebitu,

svakom kuku, kosi, čuki, glavici, vrhu, dulibi,

dolini, padežu, vrtači, sipini, smiježnici ili pećini,

svoj njegovoj divljači, stoci i svakoj ptici,

svakom stanovniku, radniku i putniku namjerniku.

Dužnost mu je da svoju ljubav, nesebičnost i
gostoprимstvo prenosi i daje, kako to čini njegov i naš
CAR VELEBITSKI.

Ustoličenje izvršeno na vrhu Hajdučkih kukova
glasom i prisustvom zastupnika naroda
velebitskog iz krajeva: Hrvatskog primorja,
sjevernog Velebita, Like, srednje Dalmacije,
Dalmatinske zagore i Zagreba.

Odlučeno na Saboru u Hajdučkim kukovima

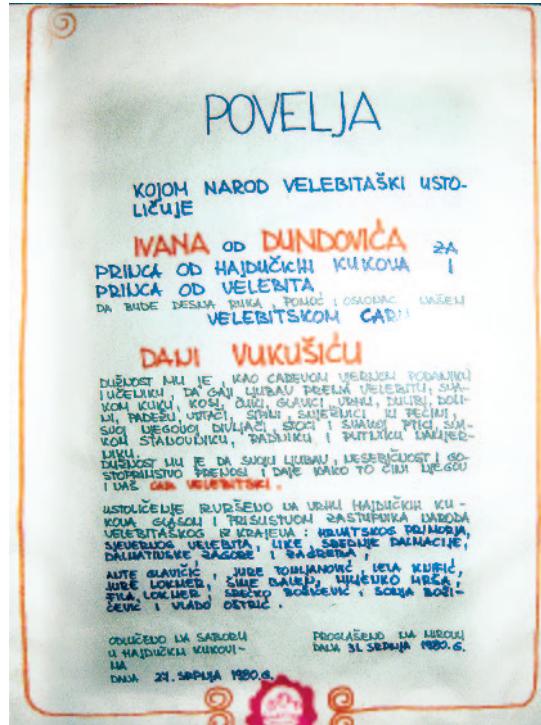
dana 27. srpnja 1980.

Proglašeno na Mirovu

dana 31. srpnja 1980.

* * *

Vrijeme prolazi, a Velebit stoji ponosno. Neki novi mlađi ljudi, planinari, prolaze označenim stazama i izgrađenim putovima i ne sluteći koliko priča i uspomena vežu neke ljudi uz ovo podneblje. Ostanu dan, možda dva, poberu ono zbog čega su došli, napune dušu ljepotom i odstrane možda teške misli današnjice koje ih nezadrživo melju u svome žrvnju. Neki od njih katkad sretnu ili samo izdaleka primijete neke od ljudi koji s ponosom u srcu i sjetom u očima prolaze pokraj njih. Nisu opremljeni planinarskim pomagalima, odjeća im je svakodnevna, ali oči su im prepune ljubavi za ovu ljepotu. Nitko od njih nije prošao planinarsku školu, nisu ih iskusni planinari učili osnovama koje trebaju znati prije no što krenu na Velebit, već ih je tome naučio život.

U blizini prijevoja Velikoga Alana, što znaju oni koji ne projure samo autom cestom Jablanac – Mrkvište, šire se prostrana dolina i pašnjaci Mireva. Pogledamo li malo podrobnije prema dolini vidjet ćemo ostatke starih ljetnih stanova ljudi koji su svoje živote proveli boreći se za svaki dan, za svaku kapljvu vode, jer nisu je mogli donijeti sa sobom u plastičnim bocama, a preživljavali su zahvaljujući prirodi i darovima koje im je, uvijek u poklonima oskudan, darivao Velebit. Rađali su se na njegovim padinama, na njegovim podima, sklapali prva poznanstva i upoznavali prve ljubavi, uz pjesmu i radost stvarali svoje obitelji, rađali i odgajali svoju djecu i borili se do posljednjeg daha da im život bude ugodan i pun. Iz njihovih se to

priča, iz svake njihove riječi i osjeća. Težak život, ali pun zahvalnosti.

Prilično vremena provodim na granici sjevernoga i srednjeg Velebita jer preskačući cestu koja ih dijeli nekako sam na oba dijela, stalno i često. Dežurstva u Planinarskoj kući Alan nekako su uvijek prekratka, a pogotovo kada sate u nekim danima dijelim s iznimnim ljudima. Tu ne mislim na svoje prijatelje i svoju obitelj s kojima provodim svoje najtoplje trenutke kad uspijemo biti zajedno u planini. Mislim na ljude koji mi, kada se sretнемo, poklanjaju svoje najljepše životne priče, a koje me vraćaju u neka drugačija vremena, vremena s više ljudskih druženja, više suosjećajnosti i brige za bližnjega. Danas su i njih povela neka druga vremena, ali kad se vrate u planinu nose smiraj prošlosti i priču, istinsku i duboku. Više je takvih ljudi, ali jedan je od njih poseban.

Isprva sam znao samo ime koje su rabili moji prijatelji kad su ga oslovljavali. Jednostavno Relić. Nije me brinulo ni je li mu to ime ili prezime, ali od prvog je susreta bio uistinu poseban. Znao je zastati u rana jutra sa svojom zelenom Ladom Nivom i postavljati pitanja: »Tko je to noćas prošao?« ili »Jesi li vidio da je netko okretao auto na livadi ispod žice?« ili »Tko je ono jučer tako ludo projurio cestom?«. Malo sam se čudio, ali prijatelji su mi uvijek govorili: Relić zna sve. Ako je neka zvjerka prošetala u dosegu njegova dalekozora, uvijek nas s ponosom izvještava jer je svjestan da će dok ima slobodnih životinja biti i ove divlje i slobodne ljepote Velebita. Poseban u svojim pripovijedanjima, mudar sa svojim osmijehom na licu i ponosan na svu prirodu oko sebe, prirodu u kojoj toliko mnogo puta i sam uživam. Zamjetio sam da mi u ponekom pokušaju, kada mu želim ispričati neku pojedinost sa svojih lutanja po Velebitu, njegov smiješak na licu daje naslutiti da su moji opisi samo kameničići naspram njegove bogate zbirke prepoznavanja i poznavanja mnogih vrletnih stijena, putova i staza toga dijela Velebita.

Kako su godine prolazile, prestajao je biti slučajnim prolaznikom koji dolazi i odlazi za vrijeme mojih dežurstava i sve više postajao izvorom podataka toliko potrebnih za moja lutanja stazama Podgoraca. Samo nešto od blaga što sam ga čuo mogao sam iskoristiti, jer su biseri bili preopširni i nisam uspijevao popamtiti sva ta silna

imena kamenih čuka, travnatih košanica i prelijepih duliba i padeža. Za svoje mogućnosti koristio sam Vitu, koji je od Relića prihvatio mnoge upute i savjete, a meni je znao dati upravo toliko podataka koliko ih mogu prihvatiti. No, sa svakom su mi godinom Relićeve priče postajale sve dostupnije i prihvatljivije jer sam, još uvijek samo ponekad, mogao pratiti njegovo putovanje riječima kroz predjele i putove Podgoraca pri seljenju u ljetne stanove. Priče su vezane uz njegovu mladost, kuću na Dundović Podima u kojoj sada raste veliko drvo, na događaje iz prošlih vremena, i uvijek je svaka priča ili njegovo viđenje odavalo čovjeka visoka morala i nepokolebljiva stava.

Redovno Relić dolazi u svoju kamenu kuću na rubu Mireva pod Kosicom. Poslije više godina, nakon postupno uspostavljenih odnosa s njime, usudio sam se remetiti njegov mir i uživanje u pogledima ispred njegove kuće, koji se pružaju na sve strane. Malo-pomalo osjetio sam potrebu da saznam više i o njemu samome. Često dolazi sa svojom suprugom Katom, rođenom Babić, iz Selina, ženom koja ne skida osmjeh s lica, s kojom je u braku četrdesetak godina. Uvijek ponizna i nezamjetljiva, ljubazna i gostoljubiva, koja će i sebi natočiti malo pića kada toči gostu, samo radi društva, iako je nikad nisam video da je to i popila. Sjedi i ponosno sluša Relića, svoga životnog suputnika, kako prede priče prošlosti i svoje mладости na Dundović Podima i samo klimanjem glave potvrđuje ispričanu istinu zajedničkog života.

Red je reći da je Relić njegov obiteljski nadimak, preko djeda, oca i na kraju njega, jer njegova sina Tomicu više ne zovu tim nadimkom. Ivan Dundović - Relić posljednji je u obitelji koji nosi taj nadimak, još od rođenja, od tamo neke godine za vrijeme Drugoga svjetskog rata. Otac mu je bio Mile Dundović - Relić, koji je imao još četiri sina i jednu kćer. Obitelj je živjela na Dundović Podima i tamo imala svoje stalno boravište između šezdesetčetiri obitelji Dundovića, s oko dvije stotine duša. Svi su oni preko ljeta selili na planinu, da bi napasali stoku, radili u šumariji i pripremali se za dolazeću zimu. Već kao mali dječaci radili su svakojake teške poslove da bi se preživjelo. Još kao maloljetnik Relić je radio s bratom u Sloveniji na gradnji neke ceste, a ponosan se, stazom kroz Orlovaču, popeo u svoje mjesto Dundović. Pode bicikлом, dovezavši se prije toga na njemu

do Senja. Sa smiješkom priča kako se je ponosno vozio po cesti ponad Mireva, jer bio je to jedini bicikl u tim predjelima.

Na moje pitanje o razlogu obnove i njegova povratku u ljetni stan na Mirevu, odgovorio mi je pričom. Na početku braka otišao je »trbuhom za kruhom« u Kanadu, kao i mnogi stanovnici toga kraja. Dobio je dobro zaposlenje, a kao radin i marljiv napredovao je i na radnim mjestima i u pogledu primanja, ali nešto ga je vuklo natrag. S mnogo mi je emocija kazao: »Da sam kojim slučajem pobjegao iz Hrvatske u Kanadu zbog nekoga kaznenog djela, vratio bih se i odslužio kaznu jer nisam mogao živjeti takvim životom u Kanadi, životom bez svoje planine!« Bolji odgovor nisam mogao dobiti. Danas od svoje žive obitelji jedino on redovito dolazi u obnovljeni stan koji je, tada već napola srušen, počeo obnavljati skromno i s mukom tamo sedamdesettreće godine, po povratku iz Kanade. Nije bilo novca, ali bilo je volje i snage. Radio je u riječkoj luci kao dizaličar na velikim kranovima i koristio bi svaku priliku da se vrati na Mirevo. Čak je i s malim skuterom dolazio iz Rijeke, onda još po velebitskom kamenjaru, da obide starinu i svoju polako obnavljanu kućicu.

Sjedimo u prekrasnoj, u starini očuvanoj unutrašnjosti njegove kuće na Mirevu, s otvorenim ognjištem unutar kuće, potkovom iznad ulaznih vrata, obnovljenom šternom s vodom, pijem rakijicom i gledam toga ponosnoga gorštaka, nekad nezaustavljivog lovca, lovočuvara, aktivnog sudionika domovinskog rata i slušam s koliko mi strasti želi prenijeti cijeli svoj život u planini, kroz bujicu riječi i emocija. Isprovociran mojim pitanjima, s veseljem mi govori o planinama u zaleđu Rijeke te o pješice prijeđenu putu po Velikoj Kapeli i cijelom Velebitu.

Relić, kakav je već skroman, nikad nije spomenuo da je zaslужan što je kao jedan od vodiča pokazao put planinarima prema vrhovima Hajdučkih kukova, mnogo prije no što su bili označeni planinarskim oznakama. Danas se ti putovi pomalo zatvaraju zbog osebujnosti i strogog rezervata unutar Nacionalnog parka »Sjeverni Velebit«, ali oni koji su se ispeli na tu divljinu, mogu povjerovati u priču o hajducima koji su tu skrivali svoje oteto blago. Lijepo je osmišljena i legenda o postanku Hajdučkih kukova, koja kaže:

Ivan Hadac

Ivan Dundović - Relić

»Kada je stvarao svijet, Stvoritelj je obavio sve što je naumio, ali ostala mu je vreća kamenja. Kako je želio isprazniti vreću, istresao ju je bez posebne pažnje na jednome mjestu i tako nastaje Hajdučki kukovi«. Namjernici koji su ih posjetili mogu povjerovati u obje priče.

Veselim se svakom susretu s Relićem, svakoj njegovoj izgovorenoj riječi vezanoj uz Velebit, uz Podgorce i staze kojima su čuvali svoj život. Neiscrpan u podatcima i sa strašću kojom priča o Velebitu, pomogao je i Viti Cerovcu kako bi mogao napisati i voditi svoju neiscrpu internet-sku stranicu »Kramaruša«, stranicu o mnogim nazivima, a naročito o pojedinostima povezanosti ljudi i predivne velebitske prirode.

Kao što je vidljivo iz Povelje, Relić je bio ustoličen za Princa od Velebita i svi koji ga poznaju znaju da je s posebnom pažnjom i odanošću volio i čuvalo svoj Velebit i sve ostalo što mu je povjelja nalagala. No, vrijeme nosi svoje, i legendarni Dane Vukušić – dida Dane iz kućice pored ceste, odmah iznad Relićeve, umro je na žalost prije nekoliko godina. Svi znamo da je ustoličeni PRINC davne 1980. godine s punim pravom naslijedio »vladarški« tron.

I tako je sada VELEBITSKI CAR u našim pričama, vjerovanjima, ali i u srcima svih onih koji ga dobro poznaju – Ivan Dundović - Relić.

VRH

Debelo brdo na Mosoru

Debelo brdo je najzapadniji istaknuti vrh na Mosoru i, zahvaljujući položaju, jedan od najljepših vidikovaca na toj planini. Budući da je podosta udaljeno od glavnih prometnica, zahtijeva višesatne prilaze. Najkraći je prilaz iz Klisa (Klis Grlo), no na tom putu treba savladati veliku visinsku razliku. Iako su prilazi preko nje duži, dobro je uporište za uspon na Debelo brdo planinarska kuća Lugarnica o kojoj se brine HPD Mosor iz Splita. Do Lugarnice se najjednostavnije dolazi iz Sitna Gornjeg (na tom putu savladava se najmanja visinska razlika). Od Lugarnice do Debelog brda treba oko 2 sata hoda, ali put nije težak jer nema strmih uspona. Posjet Debelom brdu i Lugarnici može se jednostavno povezati s usponom na vrh Ljubljan koji je također kontrolna točka HPO-a.

Vidik: S vrha se pruža iznimno lijep vidik na Klis, Solin i Split te na impresivni masiv Mosora

Položaj: N 43° 33' 6.6" E 16° 34' 11.6"

Prilazi:

Klis Grlo ^{2,30h} Debelo brdo **2,30 h**

Izvor Jadra ^{2h} Poljičin umac ^{2h}

Debelo brdo **4 h**

Sitno Gornje ^{2h} pl. kuća Lugarnica ^{2h}

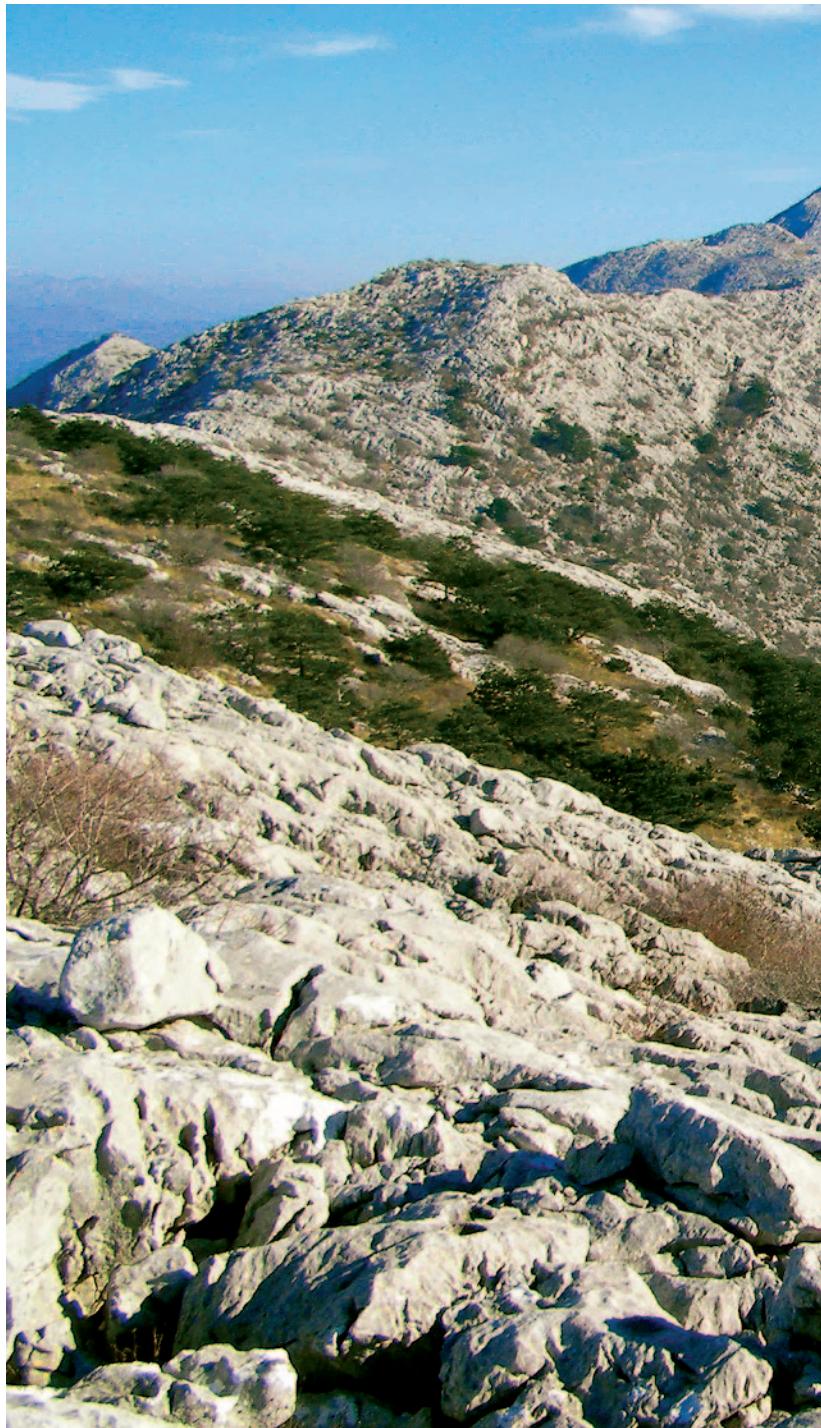
Debelo brdo **4 h**

Žrnovnica ^{2h} pl. kuća Lugarnica ^{2h}

Debelo brdo **4 h**

Zemljovid: Mosor – HPD Mosor, Split

KT drugih obilaznica: Solinski planinarski put

U svakom broju predstavljamo planinarske kuće, obilaznice, vrhove Hrvatske planinarske obilaznice, zanimljive internetske stranice i poneku zanimljivost iz prošlosti

IVICA KODŽOMAN

Ludbreška planinarska obilaznica

Tip obilaznice: vezna kružna

Godina osnivanja: 2010.

Minimalno vrijeme obilaska: 6.30 h

KT: Rimsko nalazište Castrum Iovia (157 m), Slanje (166 m), Lijepa gorica (348 m), Graci (259 m), Ludbreški Vinogradri - Čnoglavec (283 m), Lajdiber (277 m), Sigečak (263 m), Svetište Predragocjene Krv Kristove (157 m)

Uvjet za priznanje: Obilazak svih kontrolnih točaka
Upravlja: PD Ludbreg
Informacije: Damir Klarić 098/267-067

Ludbreška planinarska obilaznica (LPO) nov je planinarski put na bregovitom području u okolini grada Ludbrega. Trasa obilaznice je kružnog oblika, a sastoji se od 7 dionica i 8 kontrolnih točaka. Obilazak počinje i završava u središtu Ludbrega, kod kružnica Centra svijeta, a nadomak izdašnog arheološkog nalazišta koje još nije potpuno istraženo (nekada se na prostoru Ludbrega nalazilo važno rimsko naselje Iovia). Zadnja kontrolna točka je kod Svetišta Predragocjene krv Kristove, udaljenom 5 minuta hoda od početka obilaznice. Preostalih šest kontrolnih točaka nalazi se na šumovitim vrhovima i hrptovima južno od grada Ludbrega. Cijeli se put može proći za jedan dan hoda.

Dnevnik Ludbreške planinarske obilaznice osim prostora za utiskivanje žigova, sadrži pregledan opis cijele trase puta te opis svih kontrolnih točaka, a ilustriran je s čak tridesetak atraktivnih fotografija u boji. U dnevniku je također i pregledan zemljovid obilaznice. Dnevnik ima 48 stranica, a može se po cijeni od 45 kuna nabaviti na adresi PD-a »Ludbreg«, A. Šenoe 27, Sigitec, 42230 Ludbreg.

Vinogradarsko naselje Graci, dio Ludbreške planinarske obilaznice

PLANINARSKA KUĆA

Planinarski dom Klek

Planinarski dom Klek (1000 m) na hrptu jedno je od najvažnijih planinarskih uporišta u Gorskom kotaru. Nalazi se na hrptu Kleka, na vrhu strmih šumovitih padina, a neposredno ispod goleme Klekove vršne stijene. U prizemlju su dvije blagovaonice, kuhinja, soba dežurnoga, a u potkovlju spavaonice u kojima se može smjestiti i do 50 planinara. Dom nema stalnog domara, nego se u dežurstvima izmjenjuju članovi HPD-a »Klek« iz Ogulina. Osim za planinare koji se uspinju na vrh Kleka, dom ima i važnu ulogu kao ishodište za alpiniste koji penju u Klekovoj stijeni.

INFO

Otvoren: vikendom

Opskrbljen: pićem, jelom po dogovoru

Mjesta za noćenje: 47

Upravlja: HPD Klek, Ogulin

Informacije: Franjo Petrušić 098/827-737, 047/531-206; Miljenko Pavešić 098/90-08-670, 047/522-384

Prilaz vozilom: nema prilazne ceste, najbliža asf. cesta u Bjelskom (50' hoda)

www.hpd-japetic.hr

Web-stranica samoborskog HPD-a »Japetić« jedna je od najaktualnijih planinarskih stranica na internetu te može biti zanimljiva i članovima drugih društava. Osim redovnih obavijesti o društvenom radu na stranici se redovno objavljaju pretisci odabralih članaka iz starijih brojeva »Hrvatskog planinara«, ali i zapisi članova društva s nedavnih izleta. Stranica se odlikuje i vrlo lijepim i preglednim profesionalnim dizajnom i vrlo funkcionalnim menijima. Urednik stranice je Nenad Greblički.

Web-stranica HPD-a »Japetić« iz Samobora

IZ PLANINARSKE PROŠLOSTI

Umberto Giometta - otac planinarstva u Dalmaciji

Na trećoj godišnjoj skupštini HPD-ove podružnice Mosor u Splitu 20. ožujka 1928. izabran je za predsjednika Umberto Giometta (1883. - 1939.), koji je na toj dužnosti ostao punih 11 godina, od ožujka 1928. do smrti u travnju 1939. godine. Taj dinamični srednjoškolski profesor, po struci prirodoslovac, a po užoj specijalnosti speleolog, bio je talentiran organizator i animator. Ono što je u to vrijeme Krajač bio za središnjicu HPD-a u Zagrebu, Giometta je bio ne samo za Split nego i za Dalmaciju. Kao predsjednik posvetio se društvu potpuno, gotovo fanatično te neobičnom energijom i uz pomoć svojih nekadašnjih jamara postigao da se planinarstvo brzo proširilo Dalmacijom i čvrsto ukorijenilo. Splitski Mosor postaje za kratko vrijeme najjača HPD-ova podružnica. Uređivala je i gradila planinarske kuće, pa tako veliki dom na Mosoru koji danas nosi njegovo ime, dom na Vagnju iznad Sinja, skloništa na Kamešnici, Cincaru, Vidovoj gori, Lugarnicu na Mosoru, a uz to tzv. vidilice (vidikovci) na Mosoru i Kamešnici. Giometta uz to piše brojne putopisne članke, objavljuje poučne brošure, npr.

Umberto Giometta (1883. - 1939.)

planinarsku početnicu Planinarstvo na krasu (Split, 1922). Kruna njegovih speleoloških istraživanja je rad Jame i pećine srednje Dalmacije (Glasnik Geografskog društva, Beograd, 1923) u kojem je sabrao podatke o 472 objekta. Grad Split zadužio je, među ostalim, osnivanjem prirodoslovnog muzeja, foto kluba te zoološkog vrtića s morskim akvarijem. prof. dr. Željko Poljak

Vremeplov

3. 2. 1858. Članovi prvog planinarskog društva na svijetu – Alpine Cluba u Londonu usvojili pravilnik o radu kluba

5. 2. 1934. Izgorio Tomislavov dom na Sljemenu

7. 2. 1949. u Slavonskom gradu osnovano HPD Dilj.

9. 2. 1951. osnovano HPD »Zanatlija« u Zagrebu

12. 2. 1922. u Petrinji osnovana HPD-ova Podružnica Zrin, a dan poslije u Jastrebarskom Podružnica Plešivica

12. 2. 1950. u Požegi osnovano HPD Sokolovac

13. 2. 1957. u Rijeci osnovano PD PTT Učka

14. 2. 1952. na Medvednici održan prvi planinarski orientacijski marš (ujedno i prvi u Jugoslaviji),

22. 2. 2002. PD Sveti Ilijia u Orebiću održalo demonstracije protiv postavljanja radara na najvišem vrhu Pelješca

28. 2. 1971. u Osijeku osnovano PD »Zanatlija«

PRIKAZ NAŠEG PODZEMNOG BLAGA

Atlas špiljskih tipskih lokaliteta faune Republike Hrvatske, svezak 1.

Nakladnici prekrasnog izdanja pod tim naslovom jesu Hrvatsko biospeleološko društvo i Državni zavod za zaštitu prirode. Urednici su biospeleolozi Branko Jalžić, Helena Bilandžija, Fanica Kljaković Gašpić i Martina Pavlek, tehnički urednik je speleolog Boris Krstinić, a autori tekstova speleolozi, biospeleolozi i biolozi: Branko Jalžić, Helena Bilandžija, Hrvoje Cvitanović, Tvrtko Dražina, Sanja Gottstein, Fanica Kljaković Gašpić, Marko Lukić, Roman Ozimec, Martina Pavlek, Rajko Slapnik i Vesna Štamol. Stručni su recenzenti speleolog Srećko Božičević i biolog Nikola Tvrtković.

Atlas je tiskan u studenome 2010. u Zagrebu, u formatu 24×17 cm, na 262 stranice, ukoričen je tvrdim koricama, a ilustriran fotografijama, crtežima i nacrтima u boji. Djelo je rezultat desetogodišnjeg rada članova Hrvatskoga biospeleološkog društva, a izdano je uz finansijsku pomoć Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, odnosno Državnog zavoda za zaštitu prirode. Rad je započeo 2000. godine najprije dvogodišnjim projektom pod nazivom »Izradom speleološkog katastra, edukacijom i popularizacijom do zaštite živog svijeta podzemlja Hrvatske«, a nastavljen je trogodišnjim projektom koji je već 2006. rezultirao izdavanjem »Kataloga špiljskih tipskih lokaliteta faune Hrvatske«. U nastavku radova, do sredine 2010. prikupljeno je dovoljno podataka za tiskanje prvog sveska Atlasa, koji daje cjelovit pregled svih do tada pronađenih životinjskih svojstava u špiljama i jama na području Hrvatske. Ukupan broj špiljskih tipskih lokaliteta (locus typicus), tj. špilja i jama u kojima je prvi put pronađena i na temelju pronađenih primjeraka

opisana neka nova životinska svojta, trenutno sadrži 254 tipske lokalitete s ukupno 399 opisanih životinja. Od tog broja u ovom su svesku opisana 102 lokaliteta (špilje i jame) sa 133 životinje.

U ovome, prvom svesku objavljen je popis svih do sada evidentiranih tipskih lokaliteta, kao i popis svih trenutno poznatih životinja iz speleoloških objekata u Hrvatskoj. Za svaki je lokalitet objavljen položaj, nacrt, slika ulaza, kratak opis, slika ili crtež nađene životinje, te osnovni podaci o njoj, s najvažnijom literaturom. Na kraju Atlasa nalazi se pojmovnik i popis cjelokupne literature. Tu je i zahvala brojnim suradnicima bez kojih ne bi bilo moguće ostvariti ovo djelo, jer su među njima istaknuti pojedinci speleolozi i biolozi, članovi 13 speleoloških udruga, članovi javnih ustanova za zaštitu prirodne baštine, članovi nacionalnih parkova i parkova prirode, Ministarstva kulture, raznih znanstvenih ustanova te brojni mještani koji su kao vodiči pomogli na terenu.

U Atlasu su predstavljene životinje za koje mnogi ljudi i ne znaju da postoje, jer žive u vječnoj tamni, daleko od ljudskih pogleda, a spadaju u endeme (330 endema Dinarida, od čega 298 endema Hrvatske) i relikte našeg područja. Među njima ima spužvi, virnjaka, puževa, mnogočetinjaša, paučnjaka, grinja, rakova, stonoga, kukaca i riba. Mnoge su životinje dobro ime po nekom našem lokalitetu ili imenu nekog od istraživača. Posebno je naglašeno da je cjelokupna podzemna fauna zaštićena Zakonom o zaštiti prirode. Ova je knjiga uistinu upečatljiv prikaz našega podzemnog blaga.

Vlado Božić

Zidni kalendar HPS-a za 2011. doživio tri izdanja!

Zidni kalendar HPS-a za 2011. godinu s temom »VELEBIT - HRVATSKA MITSKA PLANINA« u nakladi jednakoj kao i prošlih godina rasprodan je već sredinom prosinca 2010. godine. Nakon toga tiskana je dodatna količina, međutim i ona je početkom ove godine već bila rasprodana. Budući da u Ured HPS-a i dalje pristižu upiti i narudžbe kalendara, dogovoren je tisak još nekoliko stotina primjeraka, pa ovim putem obavještujemo sve zainteresirane da se kalendar još uvijek može kupiti u sjedištu HPS-a, Kozarčeva 22, 10000 Zagreb, naručiti na tel/fax 01/48-24-142 ili na elektronskoj adresi: hps@plsavez.hr.

Osim atraktivnih motiva Velebita u svim godišnjim dobima u kalendaru je objavljen i popis svih važnijih planinarskih akcija u ovoj godini, kao i adresar svih članica HPS-a.

Cijena kalendara je 35 kn, a planinarskim društvima koja naruče više od 10 primjeraka odobrava se popust od 20%.

Ured HPS-a

Međunarodni dan planina obilježen izletom na Papuk

Petim izletom na nepoznati Papuk obilježen je u nedjelju 12. prosinca 2010. Međunarodni dan planina. Prigodan izlet u Park prirode Papuk organizirali su Slavonski planinarski savez, Hrvatski planinarski savez i JU »Park prirode Papuk«. Na izletu se okupilo oko 120 planinara iz 21 planinarskog društva. Prilično zahtjevna ruta izleta, duga 28 km, vodila je od Voćina, preko Kuzminskoga i Krivajskog vrha, pa sve do Crnog vrha (865 m). Planinari su, osim toga, imali priliku uživati u četverosatnom obilasku snijegom prekrivenog vrha Papuka i na cilju se ugrijati uz topli čaj i prekrasan panoramski vidik sve do mađarskih planina. O sigurnosti sudionika izleta skrbili su se članovi Stanice HGSS-a Požega.

Darko Berljak

Obilježena 60. obljetnica PD-a »Opatija«

U subotu 11. prosinca 2010. u popodnevnim satima u Opatiji je održana svečana skupština u povodu 60. obljetnice osnutka PD-a »Opatija«. Uz osvrt na rad u proteklih šest desetljeća, zaslужnim članovima i onima s kojima je PD »Opatija« najčešće suradivalo dodijeljeni su plaketa i priznanja. Skup je pozdravio i Tomislav Čanić, dopredsjednik HPS-a, te predao slavljeničkom društvu posebno priznanje Hrvatskoga planinarskog saveza. Nakon skupštine organizirana je prigodna izložba. Sutradan je više od stotinu planinara sudjelovalo na pohodu povodom otvorenja dijela buduće Opatijske obilaznice, koju su uredili članovi PD-a »Opatija«, a financirao Grad Opatija. Obilaznicu su otvorili gradonačelnik Ivo Dujmić i ravnateljica JU »Park prirode Učka« Suzi Petričić.

Darko Berljak

HPS na Trofeju snježne kraljice

Sedmu godinu zaredom, od 2. do 7. siječnja 2011. na Sljemenu ekipi HPS-a obavljale su vrlo zahtjevne poslove za potrebe Hrvatskog skijaškog saveza, odnosno izvedbe Svjetskog skijaškog kupa (FIS) u ženskom i u muškom slalomu. Pedesetak planinara, većinom članova vodičke službe HPS-a pripremili su 2., 3. i 5. siječnja nekoliko kilometara putova, označavajući pristupne koridore plastičnim trakama u bojama ulaznica, a na važnim mjestima postavljeni su putokazi s potrebnim vremenom do gledališta ili do autobusa.

Na dane utrka 4. i 6. siječnja s oznakama HPS-a na odjeći dežuralo se 12 sati na desetak pozicija, dodatno uredivalo teren usjecajući improvizirane stube, a na zaledene dijelove staza prosuto je preko 1200 vreća piljevine. Po putovima u odgovornosti HPS-a za ženski slalom u oba smjera prošlo je oko 8000, a na muški

slalom više od 20.000 gledatelja. Pripadnici HPS-a vrlo su uspješno obavili svoj posao, jer su na zahtjevnom planinskom terenu u zimskim uvjetima s vrlo niskim temperaturama (4. siječnja bilo je -12 °C) i po noći, zbrinuli sve kojima je bila potrebna pomoć, informacija ili podrška u kretanju. Posebno treba istaknuti da od 15 intervencija koje je u ta dva dana obavila Hrvatska gorska služba spašavanja, nijedna nesreća nije bila uzrokovana stanjem podloge putova koje su uredivali članovi HPS-a, za što su već dobili i mnogobrojne pohvale.

Dan iza trke, 7. siječnja u jutarnjim satima pripadnici HPS-a uklonili su sve oznake, trake i smeće te taj dio Sljemena ostavili u stanju kakvim su ga našli.

Darko Berljak

Druženje u Kurtegića dolcu

Planinarska udruga »Dinaridi« svake godine na Sveta Tri Kralja 6. siječnja priređuje izlet na Kamešnicu, točnije u Kurtegića dolac (1450 m) gdje se nalazi i njihova planinarska kuća. Kurtegića dolac omiljeno je odredište planinara s hrvatske i bosanske strane granice - štoviše, to je zaista dobar primjer vrlo žive međugranične suradnje. Ovim druženjem započinje i nova planinarska godina koja će, sudeći po planu za ovu godinu, biti vrlo bogata.

Premda je 6. siječnja ove godine na Kamešnici vladalo pravo zimsko vrijeme, to nije spriječilo sedamdesetak članova udruge da dan provedu u ugodnom druženju, pjesmi, planinarskom ručku i dogоворима za buduće izlete i akcije. Naša mlada ali ambiciozna udruga napravila je dosad nekoliko planinarskih skloništa na Kamešnici, Troglavu i Dinari te markirala na desetke kilometara planinarskih staza. Sve to učinjeno je u suradnji s HGSS-om. Naš je cilj uzdužna staza uzduž Dinare, Troglavu i Kamešnice, no da bismo osigurali optimalnu sigurnost potrebno je izgraditi još skloništa, markirati još staza i postaviti još putokaza...

Darko Gavrić

HPD »Kamenar« u novim prostorima

Prije više godina šibenski je »Kamenar« izgubio svoje uredske prostorije na Šubićevcu prenamjenom tog dijela gradskog predjela za izgradnju stambenih i sportskih sadržaja. Konačno je prošle godine društvo dobilo nov uredski prostor, vrlo lijep i funkcionalan. Na radost članova i simpatizera najstarijeg planinarskog kolektiva u Šibensko-kninskoj županiji, 16. prosinca 2010. godine svečano su otvorene nove prostorije »Kamenara«.

Suvremeno opremljeni prostor, veličine 21 m² nalazi se u širem središtu Šibenika, u Ulici kralja Zvonimira br. 42. Služit će poslovanju tajništva Društva te za sastanke Upravnog odbora, sekcija i slične aktivnosti, a može se očekivati da će prerasti u svojevrsni planinarski

klub i omiljeno okupljalište. Postojeća mala društvena knjižnica upotpunit će sadržaje novog prostora, a planiraju se i drugi osmišljeni sadržaji.

Redovni masovni sastanci članstva četvrtkom i dalje će se održavati u prostoru Saveza športova grada Šibenika. Dopise i obavijesti treba ubuduće slati na novu adresu: HPD »Kamenar«, Ulica kralja Zvonimira br. 42, 22000 Šibenik.

Ante Juras

Novosti iz Planinarskog saveza Šibensko-kninske županije

Planinarski savez Šibensko-kninske županije unatoč svom koordinativnom i savjetodavajućem djelovanju njeguje i neke planinarske aktivnosti koje su postale tradicionalne. Tako je 24. listopada 2010. na prostoru između Rasline i Zatona zvanom Vlaka organiziran Dan planinara ŠKŽ. Lijepo vrijeme i doživljaj pješačenja uz atraktivno Prukljansko jezero okupio je stotinu planinara iz ŠKŽ i gostiju, a domaćin manifestacije, HPK »Sveti Mihovil« iz Šibenika, otvorio je ovom prigodom svoje novo planinarsko sklonište.

U mjesecu studenome, na Danu markacista ŠKŽ, trebalo je obnoviti markaciju i markirati neke nove staze na Trtru. Vrlo loše vrijeme praćeno kišom i vjetrom onemogućilo je planiranu aktivnost, ali se zato pretvorilo u veselo druženje svih sudionika u planinarskoj kući

»Čićo« podno Orlovače. Uz zajednički objed prepričavali su se događaji u planinama i na markacijskim aktivnostima te predlagali planovi za iduću godinu.

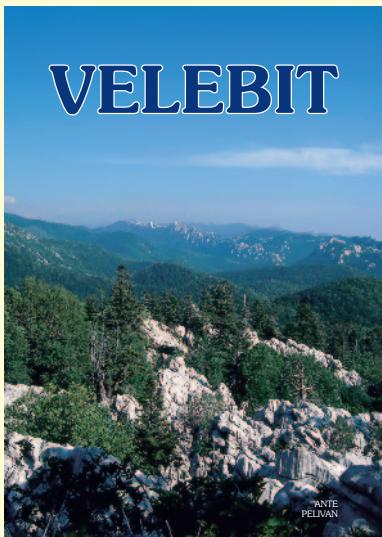
Kraj kalendarske godine 2010. udruge su obilježile prigodnim izletima i okupljanjima. PD »Promina« iz Drniša priredio je, 21. prosinca, javnu prezentaciju svoga rada i djelovanja, a šibenski HPK »Sveti Mihovil« razveselio je članove i građane očekivanom tradicionalno uspješnom prezentacijom CD-uratka o svojim aktivnostima. To je pratila i velika izložba planinarske fotografije članova Kluba, postavljene u Gradskoj knjižnici te sedmi broj časopisa »Helop«, na čak 131 stranicu, bogato ilustriran i zanimljiv. Sve je organizirano u povodu proslave 15. obljetnice osnutka i uspješnog rada Kluba, a završilo je bogatim domjenkom, za članstvo i građanstvo u društvenim prostorijama Kluba u Crnici.

HPD »Kamenar« tradicionalno je upriličio društvenu zabavu za Božić i kraj godine, ovoga puta u Športsko-rekreacijskom centru Bjelolasica i pripremio sedamnaest broj svoga »Glasnika Kamenara«. I svečanost otvaranja njihovih novih prostorija obilježila je proslavu Božića i nadolazeće 2011. godine.

U 2011. planira se osnivanje novih planinarskih udruga u Županiji i seminar za zaštitu prirode, a na ljeto visokogorski pohod u Dolomite.

Ante Juras

30% popusta za planinare !!!

► Autor: Ante Pelivan

- fotomonografija
- bogato ilustrirana u boji
- format: 30 x 21 cm
- 194 stranice
- tvrdi uvez
- cijena: 150,00-kn

105,00 kn

Poštارина uračunata u cijenu!

Autor: Davor Krnjeta

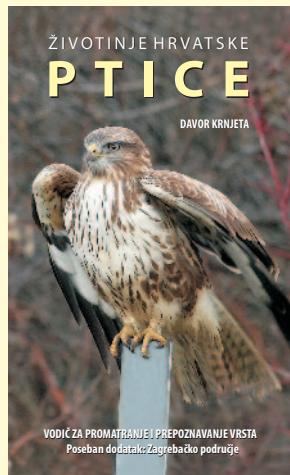
- format: 20,5 x 12 cm
- 350 fotografija u boji
- 360 stranica
- tvrdi uvez
- cijena: 260,00-kn

182,00 kn

ŽIVOTINJE HRVATSKE

P T I C E

DAVOR KRNJETA

VODIĆ ZA PROMATRANJE I PREPOZNAVANJE VRSTA

Poseban dodatak: Zagrebačko područje

ekološki glasnik
časopis o prirodi

EKOLOŠKI GLASNIK d.o.o.

Duga cesta III., odvojak 12, 10412 Donja Lomnica
Tel. 01/5621-929, Fax: 01/6234-058

www.ekoloski-glasnik.hr • ekoloski.glasnik@vip.hr

TISKARA "Ekološki glasnik"

- usluga tiska knjiga i časopisa vrhunske kvalitete
- posebni popust za sva planinarska društva

KALENDAR AKCIJA

5. - 6. 2. 6. Ekstremova zimska tura

Biokovo
SAK »Ekstrem«, Makarska
Dragan Delić, 098/968-77-86;
Vibor Sumić, 099/703-20-40; www.ekstrem.hr

5. - 12. 2. Zimski tečaj za vodiče

Tuk
Komisija za vodiče HPS-a

12. 2. Valentino

Hotelsko naselje Resnik, Kaštel Štafilić
HPD »Malačka – Donja Kaštela«, Kaštel Stari
Filip Balić, 098/311-797, filiptba@net.hr

19. 2. Metlarska zabava

Moslavačka Slatina
HPD »Jelengrad«, Kutina
Ivica Mataić: 098/97-36-360

21. - 25. 2. Planinarski tjedan u Osijeku

Osijek, Pl. dom »Jankovac«
HPD »Zanatlija«, Osijek
Marijan Špiranec, 091/540-95-48;
Vlado Pavičić, 091/227-17-89; www.hpd-zanatlija.hr

26. 2. Obilježavanje 40. obljetnice HPD »Zanatlija«

Osijek
HPD »Zanatlija«, Osijek
Marijan Špiranec, 091/540-95-48;
www.hpd-zanatlija.hr

26. 2. Tragom prvog izleta varaždinskih planinara

Presečno - Varaždinske Toplice
PD »Ravna Gora«, Varaždin
Nenad Kobal, 098/379-869

5. 3. Čišćenje Malačke

Kozjak
HPD »Malačka – Donja Kaštela«, Kaštel Stari
Filip Balić, 098/311-797, filiptba@net.hr

6. 3. Proljetni izlet u Sijaset

Senjsko bilo, pl. kuća »Sijaset«
HPD »Zavižan«, Senj
Neda Turina, 098/755-200

6. 3. Žene u planinu

Novi Vinodolski, »Oči Vinodola«
PD »Kamenjak«, Rijeka
Žarko Fištrek, 091-598-5232; www.pd-kamenjak.hr

12. - 13. i 19. - 20. 3. Tečaj za vodiče društvenih izleta HPS

Kalnik
Komisija za vodiče HPS-a

13. 3. Romarski put Belec - Marija Bistrica

Belec-Marija Bistrica
HPD »Belecgrad«, Belec
Stjepan Hanžek, 091/79-41-399;
Verica Havović, 098/16-09-056

13. 3. Susret planinara povodom dana Sv. Bernarda

Marija Bistrica
PD »Grohot«, Marija Bistrica
Vesna Antolić, 098/16-66-484;
Vesna Habazin, 099/31-19-174;
Boris Kličković, 091/92-30-870;
pd_grohot@yahoo.com

19. 3. Otvorene Ludbreške planinarske obilaznice

Ludbreg
PD »Ludbreg«
Damir Klarić, 098/267-067
damir.klaric@astrum.hr

19. - 20. 3. Uspon Orjensko sedlo

Orjen, pl. dom »Vrbanj«, Vrbanj - Orjensko sedlo
HPD »Dubrovnik«
Stela Skoko 020/313-193, 099/809-22-64,
hrv.plan.drus.dubrovnik@du.t-com.hr

20. 3. Papučki jaglaci

Papuk
HPD »Sokolovac«, Požega
Katica Bartošek, 098/264-389;
Marijana Maras 098/95-07-583;
Manuela Zima-Čevapović 091/25-33-138

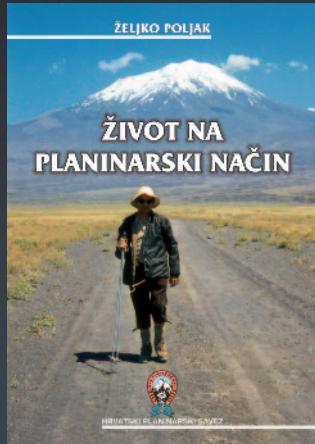
WWW.IZFOTELJE.COM
WEB DUČAN 0-24 SEDAM DANA U TJEDNU
WWW.IZFOTELJE.COM
Ne gubite vrijeme od boravka u prirodi. Što vam treba naručujte u bilo koje vrijeme, u udobnosti vlastitog doma uz šalicu omiljenog napitka.

NOĆNI MONOKULARI DALEKOZORI
Više informacija na WWW.LAPIS-PLUS.HR ili WWW.IZFOTELJE.COM

LAPIS PLUS Veliki izbor
WWW.LAPIS-PLUS.HR odjeće, obuće, torbi, ruksaka, noževa, kompasa, dalekozora
TEL:01/4668-785

YUKON PRO-LUX FAST SIMMONS VIVARO Gaco BlackBird

PLANINARSKE KNJIGE!

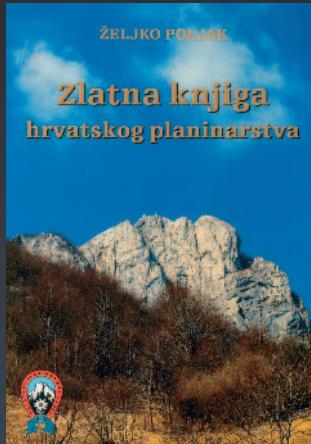

Željko Poljak
**ŽIVOT NA
PLANINARSKI
NAČIN**

Hrvatski planinarski savez, 2005.
344 stranice, 17 × 24 cm, u boji

Memoarskom i autobiografskom knjigom koja sadrži putopise, doživljaje i anegdote najpoznatiji planinarski publicist i urednik »Hrvatskog planinara« prof. dr. Željko Poljak dočarao je najzanimljivije trenutke svojeg planinarskog života.

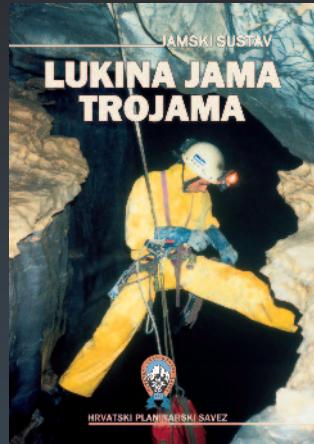
150 kn

Željko Poljak
**ZLATNA KNJIGA
HRVATSKOG
PLANINARSTVA**
Hrvatski planinarski savez i
»Libera Editio«, 2004.
328 stranica, 22.5 × 30 cm

Ova jedinstvena je knjiga enciklopedijskog tipa svjedoči o razvitu i dosezima planinarstva u Hrvatskoj. Iako sadrži obilje faktografskih podataka, čita se s lakoćom, a pomno odabранe ilustracije otkrivanje povijesti čine zanimljivim. Knjiga je temeljno djelo za istraživanje povijesti hrvatskog planinarstva.

200 kn

Skupina autora
**JAMSKI SUSTAV
LUKINA JAMA -
TROJAMA**
monografija

Hrvatski planinarski savez, 2007.
144 stranice, 17 × 24 cm, u boji

Ova knjiga prva je prava speleološka monografija o nekom speleološkom objektu u Hrvatskoj, a ujedno i živo svjedočanstvo o jedinstvenom otkriću najdublje jame u Hrvatskoj, euforiji koja je pratila istraživanje i svemu što je pratilo taj speleološki podvig

60 kn

Informacije i narudžbe:

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ, Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
tel. 01/48-23-624, tel./fax 01/48-24-142, www.plsavez.hr, hps@plsavez.hr